

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Eliška Ausbergerová

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

Studijní program: Porodní asistence B5349

Eliška Ausbergerová

Studijní obor: Porodní asistentka 5341R007

**PŘÍTOMNOST OTCE U PORODU A JEJÍ VLIV NA
NÁSLEDNÝ VÝVOJ VZTAHU S MATKOU A DÍTĚTEM**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Ratislavová, Ph.D.

PLZEŇ 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta zdravotnických studií

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Eliška AUSBERGEROVÁ**
Osobní číslo: **Z18B0002P**
Studijní program: **B5349 Porodní asistence**
Studijní obor: **Porodní asistentka**
Téma práce: **Přítomnost otce u porodu a její vliv na následný vývoj vztahu s matkou a dítětem**
Zadávající katedra: **Katedra ošetřovatelství a porodní asistence**

Zásady pro vypracování

- Zpracovat seznam odborné literatury na vybrané téma.
- Stanovit cíl kvalifikační práce.
- Zpracovat teoretickou a praktickou část práce dle požadavků FZS.
- Popsat metodiku praktické části.
- Vypracovat diskuzi a závěr kvalifikační práce.
- Dodržet formální úpravu kvalifikační práce dle požadavků FZS.
- Dodržet citační normu.
- Dodržet předepsaný minimální počet konzultací s vedoucím práce.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- COUTINHO, Emília Carvalho, Joana Gomes Vilaça Cardoso ANTUNES, Joao Carvalho DUARTE, Vitória Castro PARREIRA, Cláudia Margarida Balula CHAVES a Paula Alexandra Batista NELAS. Benefits for the Father from their Involvement in the Labour and Birth Sequence. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* [online]. 2016. DOI: 10.1016/j.sbspro.2016.02.010. ISSN 18770428. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1877042816000355>.
- RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. ISBN 978-80-254-2186-4.
- HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. *Porodnictví. 3., zcela přeprac. a dopl. vyd.* Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4529-9.
- FUČÍK, Petr a Beatrice CHROMKOVÁ MANEA (eds.). *Rodičovské dráhy. Dvacet let vývoje české porodnosti v sociologické perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6551-2.
- NEŠPOROVÁ, Olga. Obavy a těžkosti rané fáze rodičovství: Zjištění longitudinálního výzkumu prvorodičů. *Czech Sociological Review* [online]. 2019. DOI: 10.13060/00380288.2019.55.1.446. ISSN 00380288. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/doi/10.13060/00380288.2019.55.1.446.html>.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Ratislavová, Ph.D.

Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

Datum zadání bakalářské práce:

18. června 2019

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2021

PhDr. Lukáš Štich, MBA
děkan

PhDr. Mgr. Jitka Krocová
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny jsem uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 30. 3. 2021.

.....

Eliška Ausbergerová

Abstrakt

Příjmení a jméno: Ausbergerová Eliška

Katedra: Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

Název práce: Přítomnost otce u porodu a její vliv na následný vývoj vztahu s matkou a dítětem

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Ratislavová, Ph.D.

Počet stran – číslované: 49

Počet stran – nečíslované: 17

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 38

Klíčová slova: muž – porod – partnerství – otcovství

Souhrn:

Tato bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se práce zabývá psychologickým vývojem muže a fázemi, kterými muž prochází v období, kdy se stává otcem. Praktická část je zpracována jako případová studie. Výzkumu se účastnili dva participanti, se kterými byly vedeny polostrukturované rozhovory. Hlavním cílem bylo podrobně prozkoumat souvislosti mezi přítomností otce u porodu a následným vývojem vztahu s matkou a dítětem. Výzkum ukazuje, že vývoj vzájemných vztahů v rodině je ovlivňován multifaktoriálně, avšak samotná přítomnost muže u porodu hraje jen velice malou roli.

Abstract

Surname and name: Ausbergerová Eliška

Department: Nursing and Midwifery

Title of thesis: The presence of the father at childbirth and its influence on the subsequent development of the relationship with mother and child

Consultant: Mgr. Kateřina Ratislavová, Ph.D.

Number of pages – numbered: 49

Number of pages – unnumbered: 17

Number of appendices: 1

Number of literature items used: 38

Keywords: man – birth – partnership – paternity

Summary:

This bachelor thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part deals with the psychological development of man and the phases that man goes through in the period when he becomes a father. The practical part is processed as a case study. Two participants took part in the research, with whom semi-structured interviews were conducted. The main goal was to examine in detail the relation between the presence of the father at birth and the subsequent development of the relationship with mother and child. Research shows that the development of family relationships is influenced multifactorially, but the very presence of a man at birth plays only a very little role.

Předmluva

Téma přítomnosti otce u porodu a jejího vlivu na následný vývoj vztahu s matkou a dítětem jsem si nevybrala náhodně. Společenská pozornost v oblasti těhotenství, porodů a rodičovství je dlouhodobě zaměřena převážně na ženy, proto ve své práci dávám prostor mužům, kteří jsou v této oblasti opomíjeni, a věnuji se jejich vnímání těchto témat.

Poděkování

Tímto děkuji Mgr. Kateřině Ratislavové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, poskytování cenných rad a v neposlední řadě za trpělivost. Poděkování patří i participantům, kteří se účastnili výzkumné studie, a rodině i přátelům za podporu během studia.

OBSAH

SEZNAM TABULEK	11
ÚVOD.....	12
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 PSYCHOLOGICKÝ VÝVOJ MUŽE	13
1.1 Freudova teorie psychosexuálního vývoje	13
1.1.1 Orální období.....	13
1.1.2 Anální období	13
1.1.3 Falické období	13
1.1.4 Období latence.....	14
1.1.5 Genitální období	14
1.2 Teorie Nancy Chodorowové.....	15
1.3 Kohlbergova kognitivní teorie vývoje pohlavních rolí.....	15
1.4 Vývoj k mužství dle Poněšického	15
2 PŘÍTOMNOST OTCE U PORODU	17
2.1 Historický vývoj	18
2.2 Předporodní příprava pro muže	19
2.3 Protikladné postoje k přítomnosti otce u porodu.....	19
3 MUŽ JAKO PARTNER	22
3.1 Role muže během těhotenství.....	22
3.1.1 Couvade syndrom	23
3.2 Partnerská role muže během porodu	24
3.2.1 Posttraumatická stresová porucha	25
3.3 Partnerská role muže v poporodním období.....	26
3.3.1 Madonin komplex.....	28
4 MUŽ JAKO OTEC	29
4.1 Role otce ve výchově dětí.....	29
4.2 Otec a dcera	30
4.3 Otec a syn	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 FORMULACE PROBLÉMU	34
6 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
6.1 Hlavní cíl	35
6.2 Dílčí cíle	35
6.3 Výzkumné otázky	35
7 CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉHO SOUBORU	36

8	METODIKA PRÁCE	37
9	ORGANIZACE VÝZKUMU	38
10	ANALÝZA A INTRPRETACE VÝSLEDKŮ	39
10.1	1. Participant.....	39
10.1.1	První setkání	39
	Dětství participanta a jeho vztah s otcem	39
	Těhotenství partnerky a prožitky s ním spojené	40
	Účastnit se porodu či nikoli?	41
10.1.2	Druhé setkání.....	41
	Porod a pocity s ním spojené	41
	Jak se změnil partnerský vztah participanta	43
10.1.3	Třetí setkání	44
	Péče o dítě a společný čas.....	44
	Jak se muži vidí jako rodiče a jak hodnotí vztah se svými dětmi.....	45
10.1.4	Shrnutí	46
10.2	2. Participant.....	47
10.2.1	První setkání	47
	Dětství participanta a jeho vztah s otcem	47
	Těhotenství partnerky a prožitky s ním spojené	48
	Účastnit se porodu či nikoli?	49
10.2.2	Druhé setkání.....	49
	Porod a pocity s ním spojené	49
	Jak se změnil partnerský vztah participanta	50
	Péče o dítě a společný čas.....	51
10.2.3	Třetí setkání	52
	Jak se muži vidí jako rodiče a jak hodnotí vztah se svými dětmi.....	53
10.2.4	Souhrn.....	53
10.3	Porovnání obou participantů.....	54
	DISKUZE	55
	ZÁVĚR.....	60
	SEZNAM PŘÍLOH	65
	PŘÍLOHA Č. 1 - INFORMOVANÝ SOUHLAS	66

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Porovnání participantů	54
---	----

ÚVOD

V dnešní době je velká míra pozornosti upřena na ženy – matky. Těhotenství, porod a mateřství znamenají pro ženy většinou velké poslání, úkol, cíl, který mají potřebu během svého života splnit. Není divu, že naše společnost věnuje matkám tak moc pozornosti. V případě, že žena hledá pomoc v této oblasti, nabízí se jí značné množství zdrojů, odkud může informace čerpat. Podporu jí poskytnou různá média, odborná literatura nebo i organizované skupiny, které se mateřstvím a vším, co s tím souvisí, zabývají.

Pokud by ale chtěl získat podobné informace a pomoc muž, který stojí vedle výše zmíněné ženy, zřejmě by se potýkal s nemalými obtížemi. V posledních letech se sice zájem o muže – otce mírně zvýšil, stále ale nevytvořil dostatečnou podporu, která by vyhovovala nárokům některých mužů. Muži, ač možná někdy citově plošší, mají také své pocity, touhy i obavy, které by chtěli s někým sdílet, mít pocit, že nejsou se svými emocemi sami. Myslím, že i pro ženy je velmi přínosné, aby se jejich muž měl možnost informovat, poradit a umět diskutovat o tom, co ho trápí. Muž, který je zasvěcený v dané oblasti, vyrovnaný a připravený, může být přeci i lepším doprovodem ženě v její cestě. Ať už to znamená podporovat ji před i během narození jejich dětí nebo se poté podílet na jejich výchově. Troufám si tvrdit, že mužská obeznámenost může skutečně zlepšit rodinné vztahy.

Jelikož mě vždy zajímal mužský pohled na porod, partnerství, otcovství a vztahy, které mezi sebou tyto oblasti mají, rozhodla jsem se na toto téma zpracovat svou bakalářskou práci. Myslím, že zpracováním tohoto téma získám i cenné vědomosti, které využiji v praxi porodní asistentky, neboť porodní asistentka se sice specializuje hlavně na péči o ženy, mezi její kompetence však také patří edukace, a to nejen žen, ale celých rodin, tedy i mužů. Pod touto edukací si můžeme představit například vedení předporodních kurzů, kterých se čím dál častěji účastní i budoucí tatínkové. Porodní asistentka také pracuje s muži na porodních sálech. Je tedy vhodné, aby porodní asistentka měla alespoň základní přehled o tom, jak muži prožívají a vnímají tyto převážně ženské záležitosti, a co je v těchto oblastech nejčastěji trápí. Díky tomu má poté možnost pánům porozumět a lépe s nimi pracovat.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PSYCHOLOGICKÝ VÝVOJ MUŽE

Vývojová psychologie je relativně mladou vědní disciplínou, která zkoumá zákonitosti a vztahy různých činitelů během psychického vývoje člověka, a to od narození až po smrt jedince. Existuje mnoho různých teorií v tomto oboru. Autoři těchto teorií se ne vždy shodují a za hlavní ovlivňující faktor psychického vývoje považuje každý z nich jiného činitele.

1.1 Freudova teorie psychosexuálního vývoje

Sigmund Freud, známý vídeňský psycholog a zakladatel psychoanalýzy, považoval za hlavní faktor psychického vývoje pohlavní pud. Dle jeho teorie se psychický vývoj jedince dělí na pět životních fází, v každé takové fázi je však pohlavní pud uspokojován jinou tělesnou oblastí (erotogenní zónou) a činnostmi s touto oblastí spojenou.

1.1.1 Orální období

Toto období trvá od narození do 12. až 18. měsíce věku. Během této vývojové fáze je za zdroj slasti považována oblast úst, jimiž dítě přijímá potravu a saje z prsu matky („na ženských prsech se setkávají láska a hlad“ – S. Freud, 1900). Dítě je ovšem stimulováno i jinými aktivitami úst či tělesným kontaktem. (Ratislavová, 2008, s. 11)

Primárním konfliktem se v této fázi stává proces odstavení, kdy se dítě postupně musí stát méně závislým na pečovateli. Podle Freuda může mít jedinec problém s agresí nebo závislostí, pokud v tomto období dojde k fixaci. Orální fixace může vést k problémům se stravováním, pitím, kouřením nebo třeba kousáním nehtů. (Cherry, 2020, online)

1.1.2 Anální období

Anální období odpovídá věku mezi prvním a třetím rokem života. V této fázi jsou pocity slasti spojovány s ovlivňováním vyměšování. Právě nácvik ovládnutí svěračů, tedy ovlivňování močení či defekace, je prvním setkáním se dítěte s disciplínou. V tomto období také může dítě začít pociťovat tlak vnější autority, který je s nácvikem těchto procesů spjatý. (Vágnerová, 2012, s. 35)

1.1.3 Falické období

Falické období probíhá v předškolním období, tedy mezi 3. a 6. rokem života. Dítě je v tomto období zaujato oblastí genitálu. Slast mu přináší manipulace s pohlavními orgány,

a také se v této době zajímá o genitál ostatních dětí různého pohlaví, v tomto období si dítě začíná uvědomovat rozdíly mezi pohlavími. V průběhu této fáze se u chlapců rozvíjí *Oidipův komplex* – chlapec se eroticky upíná na vlastní matku, zatímco rodič stejného pohlaví se mu stává sokem. K otci poté chlapec chová smíšené pocity a balancuje mezi láskou, zlobou a žárlivostí. K žádoucímu vyřešení tohoto problému dochází ve chvíli, kdy se chlapec z důvodu kastráční úzkosti s otcem identifikuje. U dívek používáme pro obdobný jev termín *Elektrín komplex*. Není-li tento konflikt dořešen, dochází k dětské závislosti na rodiči opačného pohlaví. (Vágnerová, 2012, s. 35)

1.1.4 Období latence

Období latence přichází s nástupem dítěte do školy a trvá až do puberty. Z Freudova pohledu se jedná o období klidu, kdy je sexuální pud potlačen a je místo toho nahrazen intelektuální činností, objevováním a navazováním nových sociálních vztahů či rozvojem komunikačních dovedností. Freud uvádí, že i v tomto období se může dítě zafixovat, pokud k tomu dojde je možné, že člověk dostatečně nedospěje nebo nebude schopný navazovat naplňující partnerské vztahy. (Cherry, 2020, online)

1.1.5 Genitální období

Poslední fází je fáze genitální. Toto období nastává s příchodem puberty a trvá po zbytek života. Dochází k opětovnému probuzení sexuálních pudů z latentní fáze. Tyto pudy se zaměřují na oblast genitálu a jsou uspokojovány především sexuální aktivitou. Jedinec si hledá v tomto období společensky přijatelný heterosexuální vztah mimo původní rodinu a učí se přijímat i dávat lásku. Způsob prožívání a vyjadřování emocí často pramení ze zkušeností z původní rodiny. (Ratislavová, 2008, s. 11)

Přesto, že Freudova teorie vedla k řadě revolučních psychologických objevů, je často kritizována za svou jednostrannost a přílišné kladení důrazu na sexuální pud. (Ratislavová, 2008, s. 11)

Mezi největší kritiky patří Karen Horneyová, která tvrdí, že Freudova teorie je nepřesná a pro ženy ponižující. Freud prý přeceňuje ženskou „závist penisu“ a přichází s myšlenkou opačnou, že právě muži mohou zažívat pocit méněcennosti a to proto, že nejsou schopni porodit dítě. Tento koncept označuje jako „závist lůna“. (Cherry, 2020, online)

Ernest Jones Freudovu teorii taktéž upravuje a tvrdí, že dívčina touha po penisu je reálná, ovšem nejedná se o závist falu, dívku žene podvědomá sexuální touha. (Melzer, 2014, online)

1.2 Teorie Nancy Chodorowové

Nancy Chodorowová navazuje na Freudovu teorii, ovšem značně ji modifikuje. K identifikaci s vlastním pohlavím podle ní dochází již v časném období. Také klade velký důraz na fixaci kojence na matku. Právě s matkou se děti v časném období svého života identifikují, neboť má v jejich životě velmi důležitou roli, a je tedy pro ně dominantní osobou. V závislosti na pohlaví dítěte, probíhá proces odpoutání od matky odlišně. Chlapci musí přerušit úzkou vazbu s matkou, aby se identifikovali s mužským pohlavím. V tomto období odmítají všechno, co je ženské, kvůli tomu muži častěji potlačují své pocity a mají menší schopnost empatie, také pro ně bývá náročnější navázat v dospělosti úzký vztah s další osobou. Dívky naproti tomu nemusí potlačit ženský element, který od matky od narození přejímají, a jejich vazba na matku bývá stálejší, proto bývají dívky citlivé, soucitné a realizují se prostřednictvím vztahů. (Ratislavová, 2008, s. 11)

1.3 Kohlbergova kognitivní teorie vývoje pohlavních rolí

Podle Kohlberga je vývoj pohlavní role neodmyslitelně spjat s kognitivním vývojem dítěte. Kolem třetího roku života si dítě začíná uvědomovat, zda je chlapcem či dívkou, později dochází k ujasnění identity. Mezi šestým a osmým rokem si dítě začne uvědomovat podstatu své pohlavní role a chová se tak, jak tato role určuje. Vykonává věci typické pro své pohlaví a napodobuje chování dalších lidí stejného pohlaví. Později vyšlo najevo, že dítě je ovlivněno i socioekonomickými faktory. (Ratislavová, 2008 s. 11)

1.4 Vývoj k mužství dle Poněšického

I pro muže, stejně jako pro ženy, je prvním člověkem, se kterým se identifikují, jejich matka, proto je pro muže vývoj k jejich vlastní genderové identitě značně složitější. Později záleží na chlapcových možnostech identifikace s otcem. Přesto u chlapců nikdy nedojde k absolutnímu vytěsnění původní identifikace s matkou, stále tedy hrozí možnost „zženštění“. Proto mají muži ustavičnou potřebu dokazovat svou mužnost, k tomu jim pomáhá objevení vlastního penisu, respektive spíše fakt, že ženy tento orgán nevlastní. Ačkoli právě penis vyvolává úzkost z možnosti jeho ztráty (kastrace). I ženy prožívají strach o ztrátu své genderové role, ovšem pro ženy je podstatně důležitější obava ze ztráty vztahu či lásky. Z této ztráty muži nemívají takový strach, protože jejich prvotní i „oidipální“ vztah prožívají se svou matkou, a je tudíž pro ně samozřejmý. Opětovně nastává dokazování si svého mužství, a to falickým narcismem, tedy muž považuje svůj penis za nejvyšší hodnotu, o kterou nemůže přijít. (Poněšický, 2018, online)

Poněšický (2018, online) také tvrdí: „*Muži se chrání i tím, že skutečnou, ohrožující ženu přemění, ve svém prožívání buď v méněcenný, slabý či závislý objekt, či ve fungující spoluživitelku rodiny, diskusní partnerku, matku svých dětí, anebo ve vílu či princeznu, taktéž zbavenou nebezpečného (živočišného) ženství.*“

Zároveň se nejedná jen o obavu z možného zženštění, ale také o závist, kterou mohou muži pociťovat, protože zatímco žena nemusí dokazovat svou genderovou roli, u muže se jedná o nutnost. Ke zvýšení sebevědomí mužů, zásadně přispívá rivalita s vlastním otcem, poměrování sil a schopností a následně společně strávený čas u činnosti považované za mužskou. Chlapec ve svém otci hledá mužnost i citlivost. V pubertě dochází k opětovné aktivaci všech předchozích vývojových fází, znovu tedy může přijít nejistota, jako příklad Poněšický uvádí zamilování se a intimní styk se ženou, kdy muž svěří svůj penis, který je jím chápán jako jeho mužnost, do rukou ženy, která tím pádem plně ovládá jeho mužství. Způsoby, jakými jsou řešeny tyto problémy, specifikují mužskou genderovou identitu. Jde o přiznání si své vlastní silné a slabé stránky, kompenzace strachu z pochybení a mužské sebevědomí. Jedná se vlastně o zpracování těchto prožitků, vyplývajících z interakčních zkušeností s ženami a muži, což vede ke vzniku určité mužské role. Tato role i nadále prochází modifikací, a to na příklad s příchodem manželství nebo otcovství. Pro muže bývá těžší ustoupit do pozadí ve prospěch svých dětí. Ženy v tomto ohledu nemívají větší problém. (Poněšický, 2018, online)

Tuto úvahu Poněšický aplikuje i na politiku. Muži usilují o důkaz svého mužství, převahou v oborech jako je politika nebo ekonomika. Téměř se nezaobírají svým skrytým ženským, proto zaostávají za ženami, dojde-li na otázku emancipace. Ženy naproti tomu přijímají jistý mužský prvek a stávají se v mužském světě konkurenceschopnými. To je v dnešní době znát na příklad v Německu, kde jsou kancléřkou i předsedkyněmi vládnoucích stran ženy. Ženy už v dnešní době rozhodují o vzájemném intimním životě, což dříve byla převážně mužská záležitost. Také daleko více rozhodují o svých dětech. Muži se na tuto situaci snaží reagovat, bohužel zatím bezúspěšně, což potvrzuje Poněšického výrok (2018, online): „*Mužský protest má až křečovitě tragikomický nádech, jak lze pozorovat u Donalda Trumpa, který však intuitivně našel voličstvo ve zklamaných a ponížených bílých mužích.*“

2 PŘÍTOMNOST OTCE U PORODU

V dnešní době je přítomnost otce u porodu již naprosto běžnou záležitostí, ačkoli se stále vyskytuje nezanedbatelné množství porodů, u nichž rodička doprovod nemá.

Právo na přítomnost partnera u porodu je zakotveno i v zákoně, jedná se konkrétně o § 28 odst. 3 písm. e) bod 3. zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotních službách, který říká: „*Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo na přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem, a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence; tím není dotčen § 47 odst. 1 písm. b).*“ (Česko, 2011)

Na téma přítomnosti otců u porodu existuje velké množství různorodých názorů, od těch krajně pozitivních až po ty zásadně odmítavé. To mimo jiné poukazuje na to, že jde o intimní záležitost, která odráží fungování partnerského vztahu budoucích rodičů. Důležitou roli hraje také společnost a její nahlížení na vztahy mezi muži a ženami. V České republice zatím stále převažuje "patriarchální" model, který vyznává rozdělení rolí na tradičně mužské a ženské, následkem toho jsou muži stále ještě na vážkách při rozhodování o své účasti při porodu. Ovšem stále přibývá vztahů, v nichž je vyznávána vzájemná rovnocennost. Muži žijící v takovémto vztahu považují svou přítomnost u porodu za přirozenou a všestranně žádoucí. (Lábusová, 2020, online)

Podstatným faktorem je také motivace mužů, která je vede k účasti u porodu. Muži by se neměli rozhodovat na základě názorů okolí či nátlaku ze strany společnosti. Někdy k tomu muže vede zvědavost a možnost poznat děj, který jim byl dlouhou dobu nepřístupný. Pokud ovšem jejich motivace pramení z upřímné touhy být ženě oporou a prožít s ní tento pro oba zcela jistě velmi důležitý okamžik, je kladné rozhodnutí zcela na místě. (Lábusová, 2020, online)

Přestože moderní podoba porodnictví přítomnost otců u porodu významně podporuje, ideální postoj pravděpodobně neexistuje, což může potvrdit právě rozdílný postoj mužů k této záležitosti. Ač mohou budoucí rodiče nahlížet na tuto otázku jakkoliv, podstatné je jejich rozhodnutí, ke kterému společně dojdou. Při rozhodování by spolu měli partneři otevřeně komunikovat o svých pocitech a obavách, také by měli zvážit veškeré přínosy a negativa svého rozhodnutí. (Lábusová, 2020, online)

2.1 Historický vývoj

V Evropě byla přítomnost muže u porodu velice dlouhou dobu absolutně nemyslitelná, porod byl považován za záležitost čistě ženskou, a tak rodiče mohla pomáhat výhradně jen další žena, mohlo se jednat o porodní bábu, ale taktéž se porodu účastnila třeba matka či sestra rodičky nebo zkušené ženy z okolí. Trvalo velmi dlouho, než nastala doba, kdy se směl porodu účastnit alespoň muž – lékař. Otcové se v této době vyskytovali u porodu jen zcela výjimečně, a to většinou jednalo-li se o krizovou situaci, kdy nebylo možné sehnat zkušenější ženy. (Stackeová, Böhmová, 2018, online)

Taktéž u přírodních národů platí, že muž se porodního děje neúčastní. Ženy se před porodem většinou uchylují do ústraní, zatímco otcové provádějí mnoho rituálů, kterým se souhrnně říká kuváda (z francouzského couver = sedět na vejcích). Smyslem těchto rituálů je především snaha převzít na sebe porodní bolest ženy, ale také potvrzení společenské role otce. Příkladem takové kuvády může být například praktika mužů z brazilského kmene Boróro, kdy se muž úmyslně poraní, a poté na lůžku předstírá bolest, zatímco ženy se snaží nedávat bolest působenou porodem příliš najevo a ihned po porodu se vracejí k předchozí práci. Smyslem tohoto rituálu je odvrácení pozornosti zlých duchů od porodem oslabené rodičky na otce dítěte. V Irsku a Skotsku zas otcové nosili část partnerčina oděvu, jako snahu převzít na sebe porodní bolest rodičky. Šošonští muži drží během porodu přísný půst, po narození dítěte se ponoří do studeného potoka a tím na sebe symbolicky berou roli svého novorozeného dítěte, které je vykoupáno ve vodě teplé. (Stackeová, Böhmová, 2018, online)

Zhruba v polovině minulého století se začaly porody přesouvat do porodnic, což sebou přineslo vítané snížení mortality rodiček i novorozenců, na druhou stranu to ovšem vedlo k odosobnění a negativnímu ovlivnění psychiky rodiček, partnera bychom v této době na porodních sálech hledali jen marně. V reakci na tento nepříznivý dopad výhradně medicínsky vedených porodů se začíná prosazovat tzv. přirozené vedení porodu. Radikální zlom nastal v roce 1970, kdy se téma „přítomnost partnera u porodu“ stalo součástí konference Americké společnosti ženských lékařů. Krátce na to se v Americe začala tato myšlenka projevovat v praxi, odtud se poté rozšířila do Evropy, konkrétně tedy do Francie. V Čechách se první otec na porodním sále objevila až v roce 1984 a to ve znojenské nemocnici za podpory místních porodníků Slezáka a Štimpla. Proti tomu se však zvedla vlna kritiky. Otcové se tak u nás začali stávat běžnou součástí porodu až po revoluci a větší zájem se zvedl až v 90. letech. Dnes už se porodů svých dětí účastní většina mužů v České republice. (Stackeová, Böhmová, 2018, online)

2.2 Předporodní příprava pro muže

V rámci přirozeného vedení porodu se začalo uvažovat nad důležitostí psychického stavu rodičky. Psychika ženy může totiž zásadním způsobem ovlivňovat porodní děj.

Za přínosnou se považuje předporodní příprava muže, který se účastní porodu, účelem této přípravy otců je zvýšení benefitů jeho účasti a maximální eliminace možných negativních dopadů. Díky předporodní přípravě se muž připraví nejen na samotný porod, ale i na svou budoucí roli otce.

Muž si během předporodní přípravy osvojí mnoho vědomostí a dovedností, které mohou být během porodu prospěšné:

- Je obeznámen s fyziologickým průběhem porodu, ví, v jaké fázi se zrovna porod nachází, zná i možné komplikace, které mohou nastat, a je seznámen se základními zásahy, se kterými se při porodu může setkat.
- Je obeznámen s možnými změnami psychiky rodící ženy, díky tomu poté není nepříjemně překvapen nebo vyveden z míry nestandardním chováním své partnerky.
- Zná metody, kterými může partnerce pomoci od bolesti, a umí je použít ve správné situaci.
- Uvědomuje si svou roli, je své partnerce oporou a vnímá její potřeby, těm se také snaží vyhovět.

Takto připravený muž je na porodním sále přínosem. (Stackeová, Böhmová, 2018, online)

2.3 Protikladné postoje k přítomnosti otce u porodu

Existuje nepřehledné množství názorů na tuto problematiku. Jako důkaz velkého zájmu o toto téma může posloužit velký počet odborných článků a výzkumů. K přítomnosti otců u porodu se vyjadřují laici i odborná veřejnost. Tyto názory mají rozsah od těch slepě podporujících až po krajně odmítavé.

Příznivci většinou zmiňují dva hlavní důvody, kvůli kterým označují přítomnost partnera za přínosnou. Jako první zmiňují přínos pro rodičku. Zmiňují fakt, že průběh porodů, u nichž je přítomen otec dítěte, bývá hladší a rodička snáší celý tento děj lépe. A druhým podstatným bodem je skutečnost, že muž, který se účastní prvního kontaktu se svým dítětem brzy po narození, lépe zvládá péči o dítě v následujících měsících. Byly tedy splněny oba

původní argumenty, kvůli kterým začala propagace otců na porodních sálech, a to humanizace porodu, která nastala díky psychické podpoře rodiček během porodu, a humanizace mezilidských vztahů, díky větší podpoře vzniku vztahu mezi otcem a dítětem. . (Stackeová, Böhmová, 2018, online)

Informovaný otec, který je obeznámen s průběhem porodu, a je si vědom své role, se stává důležitou součástí porodního procesu. Jeho přítomnost mu umožňuje plně podpořit svou partnerku. Pro otce i zbytek nově vznikající rodiny, je to jedinečný zážitek, který je spojuje. Od zdravotnického personálu se v tuto chvíli očekává snaha aktivně zapojit partnera do porodního procesu a podporovat ho v jeho roli. Doporučuje se, aby se otec účastnil celého porodního procesu včetně všech vyšetření, lépe tak porozumí aktuálním pocitům své partnerky. (Coutinho a kol., 2016, online)

Trevathan (2011, s. 115) ve své knize zmiňuje výzkumy McDonalda nebo Greeberga a Morise, podle kterých vzniká u mužů, kteří byli u porodu svého potomka, velice podobné pouto, jaké zažívají s novorozencem matky. Tito muži mají se svým dítětem hlubší vztah, než ti, kteří u porodu svého potomka nebyli. To se projevovalo častější interakcí otce s dítětem, četnějšími doteky a upřenými pohledy mužů na novorozence.

Lábusová (2020, online) říká, že muži, kteří jsou přítomni u porodu svého dítěte a mají možnost být s ním v kontaktu, pochovat si ho a navázat s ním oční kontakt, mohou prožít velice silný emoční zážitek, který následně vede k vytvoření pevného citového pouta. Dále také zmiňuje, že v některých nemocnicích je po provedení císařského řezu otcům umožněn kontakt skin to skin namísto matky. Obecně se otcové, kteří byli u zrození svého potomka, zapojují do péče o něj mnohem ochotněji a dříve.

Existují ovšem další výzkumy, které nepotvrdily, že by přítomnost otce u porodu měla pozitivní význam pro rozvoj vztahu otce s dítětem. Některé z nich dokonce kritizují metodiku studií, které tento význam potvrzují. (Stackeová, Böhmová, 2018, online)

Odent (2011, s. 67 - 68) upozorňuje, že ne vždy je přítomnost partnera u porodu vhodná. Tvrdí, že partner může při porodu fungovat jako rušivý element, který nedovoluje ženě se plně soustředit na porod. Ženy v přítomnosti partnera potlačují své projevy a nedokáží se oprostit od racionální činnosti, za normálních okolností by celý porod běžel pouze vlivem hormonů. Účast otce tedy může být příčinou delšího a bolestivějšího porodu. Odent také tvrdí, že někteří muži mohou na porod působit obzvlášť negativně. Příliš upovídání

muži nejsou vhodnou oporou, neboť rodičku stále vytrhávají ze soustředění, stejně tak muži, kteří se žen během porodu příliš dotýkají. Neblahý vliv mají na porod i muži, kteří potřebují mít neustálou kontrolu nad situací. Pro některé muže může být náročné a stresující vidět svou partnerku během porodu, ta se totiž může projevovat zcela nestandardně. Tento stres poté mohou na svou partnerku přenášet.

Tošner (2014, s. 510) shrnuje přítomnost otce u porodu a tvrdí, že je vhodnou záležitostí, neboť poskytuje muži možnost aktivně a okamžitě převzít zodpovědnost za své právě narozené dítě. Partner funguje při porodu jako podpora ženy a může být podstatným faktorem hladkého průběhu porodu. Mužova přítomnost ovšem nesmí omezovat soukromí ostatních pacientek a neměla by ztěžovat práci zdravotníků.

Je tedy zřejmé, že toto téma, i přes velké množství výzkumů a názorů odborníků nemá jasné a jediné správné řešení. Nadále tedy platí, že výsledné rozhodnutí, zda se nastávající otec bude či nebude porodu účastnit, je zcela na vzájemné dohodě partnerů.

3 MUŽ JAKO PARTNER

Jenou z životních rolí mužů je ve většině případů role partnerská. I partnerská role se ale může během vývoje vztahu měnit, a to na základě různých životních událostí, které partneri společně prožívají

3.1 Role muže během těhotenství

Partnerský vztah prochází během těhotenství velkými změnami. Žena potřebuje od svého partnera cítit plnou podporu, a pokud se jí této podpory dostatečně nedostává, může snadno získat pocit strachu a úzkosti. Na muže jsou během těhotenství jejich partnerky kladeny vysoké nároky. Těhotná partnerka od něj většinou očekává, že bude nadále pokračovat v roli ochránce a živitele rodiny a uchová si svou mužnost. Na druhou stranu ale také potřebuje citlivého přítele, který jí bude naslouchat, pečovat o ni, láskyplně komunikovat s nenarozeným dítětem a emočně ji podporovat. Pro muže může být velice těžké naplnit všechna tato očekávání, a to i při projevení maximální snahy. (Ratislavová, 2008, s. 46)

Ratislavová (2008, s. 46) ve své knize dále uvádí, že muži mohou během těhotenství pociťovat nejistotu. Dle americké studie až 70% mužů během těhotenství zapochybovalo o tom, zda jsou skutečně otcem dítěte. Muži také prožívají rozporuplné pocity ve vztahu k dítěti, na dítě se do jisté míry těší, ale zároveň uvažují o změnách, které sebou příchod dítěte nese. Muži mohou být těhotenstvím šokováni, což je může vést k agresi či útěku, v některých případech se dokonce můžeme setkat s nátlakem na ukončení těhotenství. Muži mívají strach ze závazků a ztráty vlastní svobody. Většinou se však po odeznění prvotního šoku muži smíří se svou novou životní rolí. Během těhotenství nastává fáze, kdy se někteří muži cítí odloučení. Proto je vhodné začleňovat partnera do dění kolem těhotenství, na příklad ho sebou vzít na některá lékařská vyšetření, popřípadě s ním absolvovat předporodní kurz, kde má možnost získat psychickou podporu a pociťovat souznění s dalšími otci. Toto všechno může přispět k přijetí jeho otcovské role.

Ke konci těhotenství nastává období, kdy žena „hnízdí“, v tomto období připravuje obydlí na příchod nového člena rodiny. Partner v tuto dobu může pociťovat jistý odliv financí. V tuto chvíli začíná muž přemýšlet, zda rodinu finančně zabezpečí a zda bude dobrým otcem. Během těhotenství se mnoho lidí zajímá o prožitky a pocity ženy. Mužům je ale v tomto období věnována pramalá pozornost. Těhotenství také bývá první krizovou situací ve vztahu partnerů, prevencí vzniku problémů, je otevřená komunikace a vzájemné naslouchání názorům partnera. (Ratislavová, 2008, s. 46)

Z jedné americké studie vyplývá, že hormonální změny v těhotenství se netýkají pouze žen, ale že hormonálními změnami procházejí během očekávání potomka i muži. Nastávajícím otcům v tomto období znatelně klesá hladina testosteronu, naopak je u nich zaznamenávána vyšší míra prolaktinu. Tato hormonální změna u mužů podporuje rodičovské chování. Hladina testosteronu poté zůstává snižena i během rodičovství. A právě i díky tomu se z drsného muže stane něžný a láskyplný tatínek, který svému dítěti věnuje maximální pozornost a péči. Podle některých stojí za touto hormonální změnou, která se v těle nastávajících otců odehrává, ženské feromony, které vylučují během těhotenství právě partnerky těchto mužů. (Dvořáková-Lešková, 2011, online)

3.1.1 Couvade syndrom

Couvade syndrom, syndrom solidárního těhotenství nebo těhotenství otců, všechny tyto názvy popisují stejnou situaci, kdy se u jinak zcela zdravých nastávajících otců projevují příznaky, které jsou běžně spojovány s těhotenstvím. Během couvade syndromu můžeme u mužů pozorovat příznaky fyzické i psychické. Mezi fyzické příznaky můžeme zařadit nevolnost, pálení žáhy, změny chuti, respirační nedostatečnost, nadýmání, křeče nebo bolesti břicha, zad a zubů. Mezi nejčastější psychické příznaky můžeme řadit úzkosti, deprese, snížení chuti na sex, změny spánku a neklid. (Hall-Flavin, 2019, online)

Ratislavová (2008, s. 46 - 47) uvádí, že couvade syndrom se projevuje asi u 11 – 35% nastávajících otců, častěji jím trpí muži vyššího věku, partneři úzkostných těhotných žen a muži se silnou vazbou na vlastní matku. Nejvíce se příznaky projevují mezi 3. a 4. měsícem těhotenství, poté se příznaky znovu objevují k samému závěru těhotenství. Samotný termín couvade pochází původně z francouzštiny a znamená sedět na vejcích. Původně bylo označení kuváda užíváno v souvislosti s rituály různých kmenů, během nichž otcové přebírají část porodních bolestí na sebe.

Ashley Marcin (2020, online) udává, že v lékařské literatuře je ke couvade syndromu jen velice málo informací, mnohem důkladněji je ale prozkoumán antropology a sociology, to je do jisté míry zapříčiněno tím, že se příznaky objevují v reakci na sociální změny v životě muže. Velkou roli hraje také kultura, bylo zjištěno, že v některých oblastech se couvade syndrom objevuje častěji než v jiných, jako příklad je uvedeno srovnání Austrálie, kde byl couvade syndrom zaznamenán u 31% zkoumaných mužů, Velká Británie, zde se jednalo o 25%, nejhojnější výskyt byl ovšem v Polsku, zde se couvade syndrom týkal až 72% mužů.

Starší studie ukazuje, že se syndrom může častěji vyskytovat u párů, které měli s otěhotněním problémy. Autorka dále uvádí, že vyšší riziko je i u mužů, kteří se v roli budoucího otce ocitají poprvé. Neexistuje žádná léčba couvade syndromu, většinou však veškeré příznaky vymizí porodem potomka nebo v krátké době po něm.

3.2 Partnerská role muže během porodu

I muži mají v dnešní době na porodním sále své místo. Během porodu může mít muž mnoho rozmanitých funkcí, souhrnně by se ale dalo říct, že muž během porodu funguje hlavně jako podpora své partnerky.

Během první doby porodní je muž prospěšný své partnerce už jen svou přítomností. Žena pociťuje lásku a podporu svého partnera a ví, že není na celou velice náročnou životní situaci sama. Přítomnost partnera může také pozitivně ovlivňovat jednání zdravotnického personálu, muž také může fungovat jako jakýsi prostředník mezi zdravotníky a svou partnerkou, kterou zná lépe než oni. Celková atmosféra prostředí, tedy může být mnohem příjemnější, pokud je přítomný i partner ženy. Během otevírací fáze porodu muž psychicky podporuje svou partnerku. Podpořit svou partnerku může i po fyzické stránce, muž může ženě podávat pití či drobné občerstvení, chladit jí čelo a zátylek, může být ale také fyzickou oporou, při některých polohách, zastat může i roli maséra. Během druhé doby porodní se žena často uzavírá do sebe, aby se plně naladila na průběh porodu. Přesto může být i v této chvíli partner posilou. Na konci této fáze dochází k samotnému porodu. Po porodu mohou všichni společně prožívat emoce a užívat si nenahraditelné chvíle vzájemné blízkosti. Z tohoto silného zážitku později mohou partneři čerpat v náročných chvílích. (Lábusová, 2020, online)

Lábusová (2020, online) také uvádí, že je velmi důležité, aby byl partner přítomen porodu po celou dobu. Často se lze u nás stále setkat s tím, že se personál snaží nastávajícího otce volat až na samotný závěr porodu a neumožní mu, účastnit se první doby porodní. Dle autorky je však tento přístup naprosto nevhodný. Muži jsou vrženi do často vypjaté závěrečné fáze, a to může vést k tomu, že náhlý nápor okamžiku mohou nést velmi těžce, někteří se mohou dokonce zhroutit. Pokud se muž účastní celého porodu, pak je do děje vtažen, situace se tak i pro něj stupňuje pozvolna a přirozeně. Vidí-li muži jen závěr porodu, může jim uniknout podstata celého porodního procesu a tím přichází i o silný a neopakovatelný prožitek se svou partnerkou.

Lábusová (2020, online) také říká: „*Muž dostává během porodu jedinečnou příležitost poznat, čím žena na samém začátku mateřství prochází a jakého obrovského výkonu je schopna. Taková zkušenost ve valné většině případů posiluje partnerův obdiv a úctu k ženě i k její mateřské roli. Příchod nového života na svět je mezním jímavým okamžikem. Muž a žena, kteří takovou událost prožijí společně, ji hodnotí jakou jednu z klíčových ve svém partnerském životě. Takový společný zážitek prohlubuje lásku a vzájemné pouto.*“

3.2.1 Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha patří mezi úzkostné poruchy. Příznaky se obvykle začínají projevovat do šesti měsíců od prožití významné traumatické události. Jednat se může například o prožití živelné pohromy, jakou mohou být například povodně nebo zemětřesení, dále se však může jednat například o válku, ale i traumatické události mnohem menšího rozsahu, mezi takové můžeme zařadit autonehodu, požár nebo násilný čin. (Polách, 2015, online)

Polách (2015, online) dále uvádí, že mezi charakteristické příznaky posttraumatické stresové poruchy patří dotěrné a často opakované znovuprožívání traumatické události, a to ve formě představ, vzpomínek či snů. Osoba trpící touto poruchou se dále často vyhýbá různým podnětům, které by mu mohly danou traumatickou situaci připomínat, jedná se například o prostředí podobné tomu, v jakém se situace odehrála, informacím o podobných událostech, ale i jiným okolnostem. Dále tato osoba vykazuje minimálně dva z následujících příznaků – narušený spánek, návaly hněvu, potíže se soustředit, přehnaná lekavost nebo zvýšená bdělost (vyplašenost). Postižená osoba může trpět také psychosomatickými obtížemi, takovými může být například přetrvávající bolest zad nebo hlavy, závratě, dýchací obtíže, či záchvatovité bušení srdce.

Otcové, kteří byli přítomni traumatickému porodu nebo porodu, během kterého byl ohrožen život matky nebo dítěte, mohou být psychicky poznamenáni. V těch nejhorších případech se může u otce rozvinout až posttraumatická stresová porucha. Proto se řada odborníků domnívá, že by se měl klást větší zřetel na otce, kteří si projdou traumatickou událostí. Také by pro tyto muže měly být dostupné poradenské služby. (Manning, 2013, online)

Manning (2013, online) dále zmiňuje oxfordskou studii, během které se tázali mužů na jejich zkušenosti a zážitky, které prožívali, když jejich partnerka musela podstoupit například akutní císařský řez. Mnoho z nich se shoduje, že v tu chvíli byli posláni vyčkat na chodbu, aniž by měli jakékoli informace o tom, co se právě děje. Často se také obávali o

život své partnerky a dítěte. Jeden z tázaných mužů uvedl: „*Nevěděl jsem, co se děje. To byl pro mě ten nejtraumatičtější okamžik, protože jsem nevěděl, jestli je dítě mrtvé nebo naživu, a pak vyšly dvě sestry s prázdným inkubátorem, ale nemluvily se mnou. To je ten okamžik, který se mi stále vrací.*“, jiný muž, jehož žena při porodu málem zemřela a dítě skončilo na jednotce intenzivní péče, uvádí: „*První tři roky byly mé vzpomínky mimo jakoukoli škálu. Najednou bych ucítil vůni nemocnice a zmizel by celý pokoj a byl bych zpátky na tom sále se svou ženou. Od rána do noci jsem plakal. Rozvinula se u mě agorafobie. Stále nepracuji, a to to bylo před sedmi lety.*“

Polách (2015, online) uvádí, že zhruba třetina pacientů s posttraumatickou stresovou poruchou se uzdraví spontánně, aniž by podstoupili terapii, u 40% mohou přetrvávat mírné příznaky. Zbytek pacientů může trpět středně závažnými příznaky, u některých dokonce nemusí dojít k žádnému zlepšení. U třetiny pacientů dokonce může vzniknout generalizovaná úzkostná porucha.

3.3 Partnerská role muže v poporodním období

I po porodu a následném přesunu matky a dítěte z porodnice zastává novopečený otec důležitou roli. Partner nadále zůstává své ženě psychickou oporou. Svou partnerku může ale podpořit také fyzicky, muž může například obstarat nákup, odvézt partnerku s dítětem na vyšetření nebo se může aktivně účastnit péče o miminko. Velmi vhodnou pomocí také může být to, že se muž aktivně věnuje svému dítěti, tím může své partnerce dopřát chvilku klidu a času. Díky tomu může mít žena také chvilku jen pro sebe. Všichni členové se v rámci nové rodiny také učí společně se sehrát a fungovat.

Během prvních 6 týdnů může otec využít otcovskou dovolenou, to je zakotveno v zákoně, konkrétně se jedná o §38a a §38b zákona 148/2017 Sb., tento zákon říká: „*Nárok na otcovskou má a) pojištěnec, který pečuje o dítě, jehož je otcem, b) pojištěnec, který pečuje o dítě, které převzal do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, pokud dítě ke dni převzetí do této péče nedosáhlo 7 let věku.(...) Podpůrčí doba u otcovské činí 1 týden. Podpůrčí doba u otcovské začíná nástupem na otcovskou. Nástup na otcovskou nastává dnem, který pojištěnec určí v období 6 týdnů ode dne narození dítěte nebo ode dne převzetí dítěte do péče.(...)*“ (Česko, 2017)

Často se stává, že přesto, že si partneři myslí, že na příchod dítěte jsou absolutně připraveni, může je řada skutečností zaskočit. Často se jedná o naprosto běžné věci, které

se ovšem mohou stát důvodem pro vznik konfliktu. Řešení takovýchto konfliktů mohou způsobit emocionální traumata, ta poté zůstávají součástí vztahu i na dlouhá léta. V těch nejhorších případech mohou dokonce vést i k rozpadu vztahu. (Kubáčková, 2019, online)

Dále Kubáčková (2019, online) uvádí, že narození dítěte s sebou přináší mnoho změn, proto mohou nastat okamžiky, které vedou k rozporům. Klíčem k úspěšnému vztahu je dostatek času na partnera. Ačkoli se může zdát, že se veškeré dění točí kolem nejnovějšího člena rodiny, na partnerský vztah by se nemělo zapomínat. Šťěstí dítěte totiž také spočívá v klidném a funkčním zázemí, kterému napomáhá spokojenost rodičů.

PhDr. Bohumila Baštecká (2021, online) uvádí, že narození prvního potomka prověřuje jistou zralost obou rodičů. Muž se musí nějakým způsobem umět vyrovnat s faktem, že partnerka je během několika prvních týdnů zcela pohlcena dítětem a nemusí tedy muži věnovat dostatek času. Ten může mít pocit, že ji ztrácí. Žena se naopak musí vyrovnat s tím, že chování partnera se může lišit od jejího čekávání. Muž má v takovém případě jen dvě možnosti, buď se stane ochráncem partnerky a dítěte a přijme jejich vzájemnou vazbu, nebo začne usilovat o pozornost své ženy na úkor dítěte. V tomto případě však žena podvědomě chrání své dítě a může nastat situace, kdy jí to zabrání obnovit onen úzký vztah, který s partnerem mívala. Je biologicky dané, že dítě na člověka působí tak silně, že je schopný překonat jisté překážky a sváry mezi partnery. Po letech se ovšem může objevit krize pramenící právě z těchto konfliktů.

Konflikty mohou nastat i kvůli samotné péči o dítě. Ženy, které si jsou v péči o novorozence jisté, většinou uvítají, pokud se chce partner zapojit třeba při krmení, přebalování či koupání. Někteří muži však mohou být příliš suverénní, žena poté může nabrat dojem, že sama péči nezvládá dost dobře, což opět neprospívá vzájemnému vztahu. Díky hormonálnímu vybavení ženy je právě ona obvykle mnohem kompetentnější v přijímání a vyhodnocování signálů, které dítě vysílá, měla by tedy určovat, do jaké míry potřebuje a chce partnerovu pomoc v péči. Také by měla vnímat fakt, že pro oba z nich je situace nová, je tedy třeba se učit vzájemnému zacházení. (Baštecká, 2021, online)

Podle názoru psycholožky Baštecké (2021, online) je možné i to, že příchod dítěte vyřeší některé partnerské problémy. Narození dítěte totiž může vést k dozrání partnerů, kteří nově získají novou perspektivu, změní se jim i žebříček hodnot, často přehodnocují své názory a mění i životní postoj.

Baštecká (2021, online) dále ale podotýká: „*Někdy se však stane, že tato příležitost k dozrání přijde příliš brzy, když se dva lidé vezmou, bývají obyčejně pohlceni sami sebou a měli by se o sobě ještě mnoho dozvídat. Dítě přichází do nejnáročnějšího období v počátcích manželství, kdy se ještě dělá spousta chyb, kdy je vše ve vzájemném vztahu nehotové, neza-
kotvené. Potom se dozrává s obtížemi. Vztah se sice posune na jinou úroveň, která předpo-
kládá větší zralost, ale člověk na ni nemá. K tomu, aby dítě partnery sblížilo a posílilo vzá-
jemnou lásku, je nejvýhodnější, aby vztah k dítěti dospěl, a ne, aby jím byl určen.*“

3.3.1 Madonin komplex

Už z názvu vyplývá, že muž svou partnerku spatřuje jako Madonu, tedy Matku Boží, symbol mateřství, své partnerce projevuje naprostou úctu, problém ovšem nastává v sexuální oblasti, v tomto ohledu totiž muž o svou partnerku ztrácí zájem. Autorka zmiňuje i postoj Sigmunda Freuda, který prý popisuje Madonin komplex jako situaci, kdy muž hledá ve své partnerce náhradu za svou matku, která mu zřejmě neprojevovala dostatek citů. Pokud mu partnerka není dostatečnou náhradou, podvědomě ji prý trestá odpíráním pohlavního styku. Existuje i opačný názor, kdy muž ve své partnerce spatřuje určitou podobnost s vlastní matkou, uctívá svou ženu, pečuje o ni, chrání ji, ovšem sex s ní se pro něj stává nemyslitelným. Tyto problémy mohou začínat již v těhotenství, u některých mužů zas problém nastává, pokud se účastní porodu svého potomka, během porodu jsou svědky toho, jak jejich partnerka prožívá bolest, křičí, nařiká. To může vést k tomu, že si muž vyčítá, do jaké situace svou partnerku dostal. Jistou úlevou může být fakt, že u většiny mužů Madonin komplex samovolně odezní, pokud ovšem potíže přetrvávají, je vhodné vyhledat odbornou pomoc psychologa či psychoterapeuta. (Endrštová, 2020, online)

Pokud muž trpí Madoniným komplexem, odmítá sexuální vztah se svou partnerkou, matkou svého dítěte. Nevyhýbá se ovšem sexu jako takovému, autoerotika je u muže plně zachována, někteří muži dokonce vyhledávají sexuální vybití u dalších osob, ke kterým ovšem zpravidla nechovají žádné city. (Machová, 2014, online)

Dle psychologa a manželského poradce PhDr. Petra Šmolky (2009, s. 107) je celý Madonin komplex pouhý umělý konstrukt a virtuální diagnóza, se kterou se v praxi nikdy nikdo nesešel. Pokud by se přece jen vyskytl muž, který po porodu vidí svou partnerku pouze jako matku, a který již není schopen ji vnímat jako eroticky přitažlivou, jedná se podle něj o člověka natolik labilního, že bylo jen otázkou času, kdy se tato jeho labilita projeví.

4 MUŽ JAKO OTEC

Velice zásadní mužskou životní rolí je role otce. Na tuto roli reagují muži individuálně. Prožívání této role záleží na mnoha faktorech, byl muž na rodičovství připravený, nebo se stal otcem nečekaně či neplánovaně? Dále záleží i na faktu, jakým rodičem byl muži jeho vlastní otec, je-li mu dobrým otcovským vzorem, nebo odstrašujícím případem muže, jehož chyby nechce opakovat. Otcovská role muže je rozdílná i v závislosti na pohlaví dítěte. A dozajista existuje nepřeberné množství dalších faktorů, které ovlivňují chování muže v roli otce. Dalším z nich může být očekávání, které muž má ve spojitosti s plněním své otcovské role.

Nešporová (2019, s. 26) uvádí, že rodiče, kteří měli nejvyšší nároky na péči o své děti a praktikovali takzvané intenzivní rodičovství, zároveň nejvíce pociťovali obtíže, důvodem je, že tato forma péče je velice náročná a v praxi jen velmi obtížně realizovatelná. Nejlépe z výzkumu vyšli pragmatičtí rodiče, ti vyjadřovali nejméně stesků v rámci každodenního života, navíc většinou nebyly spojeny s péčí o dítě, důvodem byly nižší nároky na konkrétní způsob péče.

4.1 Role otce ve výchově dětí

Přesto, že téměř každý muž může zplodit dítě, mnohem podstatnější je, zda je schopen být dítěti otcem. Otcové hrají v životě svých dětí velice důležitou roli, jsou pro ně ústředním bodem emocionální pohody, jsou schopnými pečovateli, ale také učí své děti kázni a disciplíně. Studie ukazují, že pokud je muž dítěti něžným a milujícím otcem, který o něj jeví zájem a své dítě podporuje, může velmi pozitivně ovlivňovat kognitivní, jazykový i sociální vývoj svého dítěte, jakož i jeho akademické výsledky či pocit pohody. Lidé jsou, stejně jako všichni ostatní primáti, sociální tvorové, kteří se učí prostřednictvím sociálního napodobování svého okolí. Tyto rané vzorce interakce si děti osvojují, jsou jimi ovlivněny a začleňují je do svého chování. Pokud se tedy dítě naučí nějaký nevhodný vzorec chování, může jím být negativně ovlivněno po zbytek života, proto by děti měly mít ve svém okolí dobré vzory. (Gross, 2014, online)

Ve většině případů je to matka, která je pro dítě nejdůležitější osobou. Právě ona bývá osobou, která již od narození o své dítě pečuje a stará se o něj, je mu oporou. U matky dítě většinou nalézá i pocit bezpečí. Je to právě matka, se kterou dítě obvykle sdílí veškeré své problémy i radosti, které svěřují svá tajemství. Pouto mezi matkou a dítětem bývá do jisté míry již vrozené. Proto se mohou otcové někdy cítit nedocenení, oni si na rozdíl od

matky musí se svým dítětem vztah a pouto pracně vytvářet. Jejich role je však důležitá a nezastupitelná. Otec by měl dětem sloužit jako dobrý vzor. Dítě se od něj učí důležité vlastnosti, těmi jsou například vytrvalost, zdravé sebevědomí, ale také sebekritičnost. Navíc to bývá právě otec, který svému dítěti vytyčuje hranice, které by dítě nemělo překročit. Všechny tyto hodnoty dítě od svého otce přebírá, pokud mělo možnost s ním trávit dostatek času. Otec tak své dítě do jisté míry formuje a dítě si i pod jeho vlivem utváří své životní hodnoty a cíle. (Pospíšilová, 2020, online)

Doktorka Gail Gross (2014, online) uvádí, že děti, které mají s otcem dobrý vztah, mají mnohem méně často závažné problémy s chováním, také je u nich i menší riziko užívání návykových látek, tedy alkoholu a drog. Dále také zmiňuje, že role otce je v péči a výchově stejně důležitá, jako role matky. Otec také ve většině případů finančně zabezpečuje svou rodinu, ačkoli autorka upozorňuje také na to, že tradiční rozdělení rolí v rodině v poslední době ustupuje. Mnohem častěji dnes na rodičovské dovolené nebo v domácnosti zůstávají i muži. Je pravděpodobné, že za touto změnou stojí i současné mnohem větší uplatnění žen na trhu práce. Tradiční rodičovské role se mění také v závislosti na změnách struktury rodiny. V dnešní době je mnohem větší množství rozvodů a nižší porodnost než dříve. Společnost je taky v mnoha směrech otevřenější netradičnímu způsobu života. Otec tak může zastávat daleko širší škálu rolí než dřív. To dokazuje i zmínkou studie amerického Národního institutu pro zdraví a rozvoj dětí, která uvádí, že se v dnešní době otcové daleko více věnují péči o děti. Důvodem může být, že některé matky se více věnují kariéře nebo mají vyšší plat než muži, proto zůstávají v zaměstnání.

V Česku se k problematice změny rodičovských rolí vyjadřují Fučík a Chromková Manea (2014, s. 13), uvádějí, že změna rodičovských rolí pramení ze změny genderových rolí. V tomto ohledu hraje velkou roli antikoncepční revoluce, rodičovství se tak stalo možností volby. Podobně důležitý význam má také zrovnoprávnění žen a mužů. Ženy tak dostaly stejné možnosti v přístupu na trh práce. V současné době mají tedy ženy daleko větší možnost uplatnění. To je však často v rozporu s možností plně naplňovat rodičovskou roli.

4.2 Otec a dcera

Pospíšilová (2020, online) uvádí, že mnoho dívek má bližší vztah spíše se svou matkou, otec v rodině zastává hlavně roli podporujícího, stabilního článku. Přesto však má otec velký vliv na budoucí život své dcery. Otec je v životě dcery důležitý, díky němu si dcera uvědomuje rozdíly mezi mužstvím a ženstvím. Otec je jí základním vzorem muže, tím se

poté v běžném životě dívka často řídí, mnohdy to dělá naprosto podvědomě. S tímto prvním vzorem mužství poté v životě porovnává všechny muže včetně svých možných partnerů. V případě, že otec není své dceři dobrým vzorem, popřípadě pokud se jí dostatečně nevěnuje nebo je k ní odměřený, může pak dcera považovat toto jednání za běžný standard všech mužů. V takovém případě bude žena od mužů běžně očekávat odtažitost, netoleranci nebo despekt k vlastní osobě. Žena se tak raději spoléhá jen sama na sebe, to může vést i k celkové nedůvěře k mužskému pohlaví. Autorka dále uvádí, že ačkoli muži často zastávají v rodině pozici silného a nezlomného ochránce, je velice důležité, aby muž dokázal projevovat své emoce a city. Tyto projevy by měly být mířeny nejen na dceru, ale také na partnerku. Děti většinou velice dobře vnímají vztahy v rodině, pokud tedy dcera vnímá vřelé city, které otec matce projevuje, bude od potencionálního partnera očekávat totéž.

Chování otce vůči vlastní dceři také do značné míry ovlivňuje její sebevědomí. Pokud se dceři nedostává od otce dostatek pozornosti, může mít snahu si tuto pozornost získávat. Ovšem pokud se tato snaha dlouhodobě ukazuje jako marná, dívka může snadno nabyt pocitu méněcennosti, tento pocit ji pak může provázet značnou částí života. Totéž může nastat, pokud je otec k dceři příliš kritický. Někdy ke snížení sebevědomí postačí i časté připomínky ohledně váhy, vzhledu nebo nedostatečných studijních výsledků. Vysoké nároky ze strany otce sice někdy mohou fungovat jako motivace, pokud jsou však očekávání příliš vysoká či nesplnitelná, dítě nemá možnost tato očekávání naplnit, to může opět vést k pocitu méněcennosti, neschopnosti či nedostatečnosti. (Pospíšilová, 2020, online)

Biddulph (2011, s. 169 - 170) ve své knize sdílí podobný názor. Otec je pro svou dceru většinou prvním člověkem opačného pohlaví, se kterým si vytváří vztah. Dcera se tedy právě s otcem učí, jak s lidmi opačného pohlaví komunikovat, jak si získávat jejich pozornost a další důležité dovednosti. Jestliže se otec o svou dceru dostatečně zajímá, věnuje jí svůj čas, hraje si s ní a zajímá se o ni, dcera získá dojem, že je zajímavou a plnohodnotnou osobou, se kterou stojí za to trávit čas. Otec dokáže svou dceru přesvědčit o její jedinečnosti a upevnit její sebevědomí. Autor dále uvádí, že již také bylo potvrzeno, že otcův zájem o dceru a vzájemný dobrý vztah funguje jako ideální prevence brzkého počátku dívčina sexuálního života. Dívka si sama sebe více váží a také si chce udržet statut skvělé dcery.

Psychologové Šikl a Kuda (2020, podcast) shodně uvádějí, že pravděpodobně nejsložitějším obdobím pro vzájemný vztah otce a dcery je dospívání. Dcera, pro kterou je do

té doby otec hlavním mužským vzorem, má v době dospívání nutnou potřebu opustit až zahrnout tento vzor, otec je tedy odsunut z pomyslné pozice nejdůležitějšího muže v dívčině životě, na řadu poté přichází hledání alternativ, které by tuto pozici mohly obsadit. Toto období může trvat i několik let. Otec se s touto ztrátou musí vyrovnat. Zároveň však dále musí zůstat milujícím a podporujícím otcem. Jako další problém bývá v období dospívání i odlišnost v mužském a ženském „jazyku“. Otec například svou dceru chválí, ovšem někdy to zprostředkuje způsobem, kterému dcera ve svém věku není schopna porozumět, někdy dokonce pochvalu otce může vnímat úplně opačně. Důležitou změnou je také fakt, že otec během dospívání své dcery upouští od fyzického kontaktu, z malé holčičky se stává dospělá žena, získává ženské tvary. Dcera i tuto skutečnost může vnímat jako způsob odmítnutí.

4.3 Otec a syn

I v případě synů je základem pro úspěšný vztah s otcem společně strávený čas. Syn se od otce učí mnoha důležitým dovednostem. Jednou z takových dovedností je interakce se ženami. Syn pozoruje a vnímá, jakým způsobem se otec k ženám chová. Jak s nimi mluví, jak se o nich vyjadřuje. Tyto vzorce chování sleduje nejen ve vztahu otce s matkou, ale také s dalšími ženami. Tyto vzorce poté od otce přejímá a napodobuje je, v některých případech se však může proti těmto vzorcům vzepřít. Další důležitou rolí otce, je zasvětit syna do mužského světa. Syn se tak může naučit mnoho praktických dovedností – zapálit oheň, oholit se, zvládnout drobné opravy v domácnosti. Díky otcovi se může chlapec snadněji zorientovat i ve vnímání vlastní sexuality. Otec dále může synovi pomoci v pochopení odlišností mužského a ženského světa. Syn by měl mít také možnost se od otce naučit, že i muži mohou vyjadřovat své emoce a pocity. Velice důležitá je ovšem role otce – rivala. Otec je synovi prvním cvičným protivníkem, který mu umožní pocítit pocit výhry, ale také ho naučí vyrovnat se s prohrou. Pokud je ovšem otec příliš autoritativní, syn může o zápolení s ním ztratit zájem. V opačném případě otec zase nenastaví hranice. Prvním vzájemným bojem může být zápolení o přízeň matky. (Palatin, 2019, online)

O rivalitě mezi otcem a synem se ve své knize zmiňuje i Biddulph (2011, s. 171), ten uvádí, že právě během zápasů se chlapec kromě sebevědomí a rozhodnosti od otce paradoxně učí i bezpečnosti. Důležité tedy je naučit chlapce sebevědomě zápasit, ale zároveň neublížit. To platí i v přeneseném významu, v dospělosti se totiž bude muset umět vyrovnat s kritikou, a to bez použití své síly či převahy. Otec by během zápasů nikdy neměl chlapci ublížit, tak si chlapec uvědomí, že ani on během životních „zápasů“ nemůže jiným ublížit.

I psychologové Kuda a Šikl (2020, podcast) v rozhovoru uvádějí, že je potřeba s otcem soupeřit, je však podstatné nevidět toto soupeření jako něco negativního. Podstatné je, že chlapec soupeří s člověkem, kterého má rád, s někým, kdo je mu cenným vzorem. Motivační tedy je, že syn chce překonat, nebo alespoň atakovat výkon svého vzoru – svého otce. Pokud je vztah mezi otcem a synem zdravý, pak dříve či později zápolení vyvrcholí výhrou syna, otec svou prohru přijme, ale zároveň to nijak nenaruší vzájemný vztah. Když ovšem otec chybí, pak chlapec nemá s kým soupeřit, popřípadě pokud je otec nahrazen novým mužem, se kterým si chlapec nerozumí, je riziko, že bude syn nucen soupeřit s člověkem, kterého navíc nemá rád.

Dalším úkolem otce je pomoci synovi překonat závislost na matce. Být pro něj člověkem, se kterým bude mít možnost se identifikovat. Pokud však syn nemá s otcem dobrý vztah nebo si ho neváží, může se vůči otci vymezit. V životě se poté snaží dělat naprostý opak toho, co dělal jeho otec. Popřípadě mu je otec odrazujícím případem, syn se tedy snaží hlavně nebýt jako on. Chlapec však potřebuje v životě mít mužskou autoritu, proto v takovém případě může svůj vzor hledat v jiných mužích – dědeček, strýc, trenér. V současné době je problém, že není jasný iniciační rituál, kdy se syn stává dospělým a nezávislým mužem. Proto může být pro rodiče těžší se odpoutat od syna jakožto od dítěte, o které je třeba pečovat. (Kuda, Šikl, 2020, podcast)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 FORMULACE PROBLÉMU

Je známo, že těhotenství a narození dítěte je pro ženu velmi náročnou, ale také zlomovou situací v životě. V poslední době se ovšem čím dál častěji porodu svého dítěte účastní i otec. Tento jeho prožitek je i pro něj dozajista velice zlomovým, a to v mnoha ohledech.

V posledních letech se muži čím dál častěji angažují v záležitostech, které byly dříve považovány za čistě ženské. To se určitě týká i záležitostí ohledně těhotenství partnerky. I účast otce u porodu se stala oblíbenou součástí tohoto děje. Mnoho mužů se tedy porodu svého dítěte účastní, ne všechny ovšem k tomuto rozhodnutí vede stejný důvod. Někteří muži se porodu účastní z vlastní vůle, jiní jsou k účasti donuceni partnerkou a některé na porodní sál dovede třeba tlak společnosti. Jedno je ovšem společné pro všechny. Pro každého z nich je to velmi silný zážitek, který dozajista ovlivní budoucí vztah s partnerkou, ale také s dítětem.

Toto čím dál častější angažování se otců v dříve ženských záležitostech, dopadá i na porodní asistentky, které tedy čím dál častěji musí pracovat i s muži. Proto pro ně může být toto téma přínosné. Mohou zjistit, jak muži prožívají období těhotenství své partnerky, porod, ale také jak se sžívají se svou otcovskou rolí. Na základě těchto informací poté mohou mužům poskytovat kvalitnější a cílenější péči.

V praktické části mé bakalářské práce bychom se chtěli zaměřit na otázku „Jak muži prožívají přítomnost u porodu? Jaký vliv měla tato skutečnost na vývoj vztahu s partnerkou a dítětem?“

6 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

6.1 Hlavní cíl

Podrobně prozkoumat souvislosti mezi přítomností otce u porodu a následným vývojem vztahu s matkou a dítětem.

6.2 Dílčí cíle

1. Prozkoumat vztahy mužů s otci a význam vlastního dětství pro rodičovskou roli.
2. Zjistit, jak muži prožívali těhotenství partnerky.
3. Zjistit, co vedlo muže k účasti či neúčasti u porodu.
4. Popsat prožitky a pocity mužů, které mají v souvislosti s porodem svých dětí.
5. Prozkoumat, jaké změny nastaly ve vztahu mužů s partnerkou v důsledku porodu.
6. Zjistit, jak se muži angažovali v péči o vlastní děti.
7. Prozkoumat vztahy otců s jejich dítětem a zohlednit přítomnost u porodu jako porovnávací faktor.

6.3 Výzkumné otázky

1. Jaký vztah mají muži s vlastním otcem?
2. Jaké bylo dětství participantů a jaký dopad má na jejich rodičovskou roli?
3. Jak muži prožívali těhotenství partnerky?
4. S jakými problémy se participanti během očekávání potomka vyrovnávali?
5. Jaké důvody vedly muže k účasti či neúčasti u porodu?
6. Jak muži prožívali porod svého dítěte a jaké pocity při porodu měli?
7. Jak se změnil partnerský vztah mužů po porodu?
8. Jak se muži zapojovali do péče o dítě v časném období po porodu?
9. Kolik času participanti tráví se svými dětmi?
10. Jakým způsobem muži nejčastěji tráví čas se svými dětmi?
11. Co považují participanti v rodičovství za své silné a slabé stránky?

7 CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÉHO SOUBORU

Výběr vzorku participantů pro moji bakalářskou práci byl záměrný.

Kritéria, která měl participant splňovat:

1. muž, který je otcem dítěte do 6 let věku
2. muž, který žije ve společné domácnosti s partnerkou a dítětem

Pro výzkum byli vybráni 2 participanti. Participant číslo 1 je muž ve věku 33 let, otec 2 dcer ve věku 6 let a 2 a půl roku, který nebyl přítomen u závěru porodu první dcery, ale byl přítomen u porodu mladší dcery. Participant číslo 2 je muž ve věku 32 let, otec 13 měsíčního syna, který se neúčastnil porodu syna. S oběma participanty jsme se znali osobně již před výzkumem.

Oba participanti byli ujištěni o anonymitě výzkumu. Participanti nám podepsali informovaný souhlas s výzkumem, který jsme z důvodu ochrany osobních údajů přiložili k naší práci nevyplněný. V celém výzkumu jsou pravá jména participantů i jejich blízkých nahrazena pseudonymy, s tímto faktem byli participanti předem seznámeni.

8 METODIKA PRÁCE

Pro zpracování bakalářské práce byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu.

Jedná se o takový výzkum, kdy si výzkumník určí téma a výzkumné otázky. Tyto otázky může během výzkumu pozměňovat či doplňovat dle potřeby a situace, proto je také někdy kvalitativní výzkum označován jako pružný typ výzkumu. Výzkumník během kvalitativního výzkumu pracuje převážně v terénu. Během výzkumu vyhledává veškeré informace, které by mohly pomoci najít odpovědi na výzkumné otázky. Analýza dat probíhá současně s jejich sběrem, výzkumník tak může udávat směr svého výzkumu. Výzkumný proces má longitudinální charakter. (Hendl, 2005, s. 50)

Miovský (2006, s. 18) dále uvádí, že kvalitativní přístup využívá princip jedinečnosti a neopakovatelnosti a zkoumá kontext. V rámci takového přístupu cíleně pracujeme s reflexivní povahou psychologických výzkumů.

Hlavním cílem výzkumu bylo podrobně prozkoumat souvislosti mezi přítomností otce u porodu a následným vývojem vztahu s matkou a dítětem. Pro naplnění tohoto cíle se jako nejvhodnější varianta jevila případová studie.

Definice případové studie neboli kazuistiky říká, že jde o hluboké studium jednoho nebo několika málo případů. Případová studie dokonale splňuje základní normy kvalitativního výzkumu – zkoumá současné fenomény do hloubky v jejich skutečném kontextu. (Yin 2009, str. 18)

Pro tento výzkum byli cíleně vybráni dva participanté, u nichž byla případová studie provedena.

Data byla získána kombinací metod. Hlavní metodou byl polostrukturovaný rozhovor, který se skládal z otevřených otázek. Tato metoda byla doplněna skrytým nestandardizovaným pozorováním.

Rozhovory byly se souhlasem participantů nahrávány na diktafon, poté byly přepsány do elektronické podoby. Zároveň bylo uskutečněno pozorování, přičemž zásadní poznatky z tohoto pozorování byly ihned po ukončení společného setkání zapsány. Veškerá data z rozhovorů jsme analyzovali a následně propojovali s výstupy dalších metod. Po ukončení šetření ještě proběhla e-mailová komunikace s jedním z participantů, jejímž cílem bylo upřesnění některých informací a doplnění detailů.

9 ORGANIZACE VÝZKUMU

Výzkum probíhal v průběhu ledna a února 2021. Během této doby byly uskutečněny rozhovory s každým ze dvou vybraných participantů.

S oběma participanty jsme se osobně znali již před začátkem výzkumu. Participantů byli osloveni osobně a byli ujištěni o anonymitě výzkumu. V našem výzkumu jsou participantů označováni pseudonymy.

Výzkumná šetření probíhala téměř ve všech případech v domácnostech participantů. S každým z participantů proběhla 3 setkání. Většinou byly vedeny hloubkové polostrukturované rozhovory, které trvaly 40 až 75 minut a byly se souhlasem participantů zaznamenávány na diktafon, pokládala jsem převážně otevřené otázky.

První z rozhovorů se uskutečnil v lednu 2021, byl v obou případech zaměřen na bližší seznámení s participantem. Během tohoto rozhovoru jsme zkoumali dětství participanta, tázali jsme se na vztah s otcem, abychom analyzovali, zda měl participant dobrý mužský vzor. Dále jsme se během prvního setkání věnovali těhotenství participantovy partnerky a zkoumali jsme pocity a prožitky participanta, které s tímto souvisely. Také jsme se během prvního rozhovoru zaměřili na otázku účasti u porodu.

Během druhého rozhovoru jsme zkoumali veškeré souvislosti s porodem, které se udály v životě našeho participanta. Dále nás zajímalo, jak se po porodu změnil partnerský vztah participanta. S druhým z participantů jsme během druhého rozhovoru získali i informace týkající se péče o dítě. S prvním participantem jsme toto téma zkoumali až při třetím setkání.

Třetí a poslední setkání proběhlo v případech obou participantů v druhé polovině února 2021. S prvním participantem proběhlo toto setkání formou videohovoru a zajímaly nás témata péče o dítě a hodnocení vlastního rodičovství. V případě druhého participanta proběhlo setkání osobně a zajímalo nás převážně jen poslední zmiňované téma.

10 ANALÝZA A INTRPRETACE VÝSLEDKŮ

Během našeho výzkum proběhly tři rozhovory s každým z participantů. Během těchto rozhovorů jsme měli možnost sledovat chování obou z nich. Také jsme měli možnost porovnat zkušenosti a pocity obou z nich.

10.1 1. Participant

Naším prvním participantem je Milan, vysokoškolsky vzdělaný muž ve věku 33 let, který za běžné situace pracuje jako fotograf, během pandemie onemocnění známého jako Covid-19 je nucen si přivydělávat jako skladník. Milan vyrůstal v úplné rodině, má jednoho mladšího sourozence. Se svou manželkou Marií jsou svoji od roku 2012. Mají spolu dvě dcery, starší šestiletou Markétu a mladší dva a půl roku starou Kristýnu. Všichni společně žijí v rodinném domě na vesnici. Milan je velice společenský člověk, rád tráví čas s přáteli, mezi jeho největší záliby patří hudba a cestování, nejraději navštěvuje blízkovýchodní státy. S Milanem se osobně známe zhruba 4 roky.

Z důvodu zachování anonymity jsou pravá jména zmiňovaných osob nahrazena pseudonymy.

10.1.1 První setkání

Naše první setkání za účelem výzkumného šetření pro moji bakalářskou práci proběhlo 23. 1. 2021 v rodinném domě participanta. Během našeho setkání, byly přítomny obě dvě dcery participanta. Během setkání jsme se věnovali především dětství participanta. Také jsme probrali, jak prožíval obě těhotenství své ženy a jak se připravoval na porod a roli otce. Setkání trvalo přibližně 40 minut.

Dětství participanta a jeho vztah s otcem

Zajímali jsme se, jak participant pohlíží na své dětství a jak hodnotí vztah se svým otcem. Milan na své dětství vzpomíná velmi rád: *„Táta pracoval z domova, takže jako malý jsem s ním byl téměř pořád, často jsme s tátou podnikali různé výlety a tak. Takové ty manuální věci v dílně jsem se naučil spíš od dědy, táta na to kutění moc nebyl, to až teď v posledních letech. Hodně času jsem s ním ale trávil v ateliéru, táta byl totiž taky fotograf. Myslí, že mě to hodně ovlivnilo, asi i díky tomu jsem se stal také fotografem.“* Milan je svým rodičům vděčný za krásné dětství, doufá, že si od nich i něco vzal *„Moc bych si přál, aby měly naše děti to dětství alespoň takové, jako jsem ho měl já. Bereme je s sebou na výlety, v podstatě s nimi dělám všechno, co jsem já sám zažil jako dítě.“*

Nad dotazem, zda existuje něco, co se mu nelíbilo na výchově jeho rodičů, něco co on sám ve výchově nechce dělat, se Milan dlouze zamýšlí. „*Spíš jde o to, co nejsem schopen dělat. Já jsem nikdy v životě od našich nedostal facku nebo na zadek, u nás prostě žádný tělesný tresty neprobíhaly, vždycky jsem dostal strašně dlouhý kázání, mnohokrát jsem si i říkal, že bych raději dostal na ten zadek, hlavně abych už to nemusel poslouchat. Rodiče měli obrovskou trpělivost. Já bych si hrozně přál, abych to dělal alespoň podobně, ale někdy mi to prostě nejde.*“

Těhotenství partnerky a prožitky s ním spojené

Milan s Marií zjistili, že čekají první miminko asi dva roky po svatbě, těhotenství bylo sice neplánované, ale nebylo nechtěné. „*Jeden večer jsme s manželkou slavili narozeniny naší společné kamarádky, byli jsme ten večer hodně společensky unavení, no a z toho večera máme Markétku. Nebyl to úplně plán, ale vlastně nám to vůbec nevadilo.*“ Že se z Milana stane táta, se dozvěděl jednou ráno, když mu žena přišla ukázat těhotenský test. „*Přišla do ložnice brzo ráno, když jsem ještě spal. Začala mi hrozně rychle mávat nějakým papírkem před obličejem a ptala se mě, jestli vím, co to znamená. Já byl úplně rozespalý, a jak tím mávala, tak jsem vůbec neviděl, co mi ukazuje. Tak takhle jsem se to dozvěděl no.*“ Milanova mladší dcera Kristýna již byla plánovaná, těhotenství se zadařilo téměř hned. „*Říkali jsme si, že takhle od sebe budou mít dobrý věkový odstup, tak jsme tomu nechali volný průběh a zadařilo se.*“

Během těhotenství Milan nevnímal, že by se v jejich partnerském vztahu vyskytly nějaké problémy či neshody. Manželé spolu hodně komunikují a sdělují si své názory. Milan neměl z příchodu potomka žádné obavy. „*Já jsem se na to hrozně těšil. Byl jsem v úplně euforii. Ztráta svobody mi nijak neděsila. A ta náhlá nová zodpovědnost se mi vlastně i líbila. Měl jsem práci, stálý příjem, bydlet jsme taky měli kde, takže jsem nemusel řešit tyhle existenční problémy. No a podruhé, když se měla narodit Týna, tak to už bylo naprosto automatický.*“

Milan během prvního těhotenství navštívil se svou manželkou i jednorázový předporodní kurz, který se konal přímo v porodnici, kde se obě jejich děti narodily. Jinou přípravu nepodstoupil. „*Deníček moderního fotra, to je jediná knížka, kterou jsem četl. Takže nevím, jestli se to počítá. Ale jinak jsem žádné jiné knihy ani diskuze na téma rodičovství nečetl.*“

Účastnit se porodu či nikoli?

Milan měl v otázce účasti u porodu jasno. S manželkou se shodli, že si oba přejí, aby prožili porod svého dítěte společně. „*Myslím, že jsme to tak s Marií cítili oba. Ona chtěla, abych tam byl, já jsem to tak prostě cítil, přišlo mi logické, že když už jsem byl u toho začátku, tak bych měl být i u konce. Přišlo mi to tak správně. No a jsem rád, že jsem tam byl, ačkoli ten první porod nakonec dopadl trochu jinak, než jsme čekali.*“ Milan se nakonec bohužel nemohl účastnit závěru prvního porodu, neboť došlo na akutní císařský řez. U narození druhé dcery ovšem byl a zážitky tak může srovnat.

10.1.2 Druhé setkání

Druhé setkání s Milanem se uskutečnilo 6. 2. 2021 opět v jeho domácnosti. Během rozhovoru měl na starost své dcery, mohli jsme tedy sledovat interakce, které mezi nimi probíhaly. Rozhovor trval necelou hodinu. Hlavním tématem byly porody dcer. Jak je Milan prožíval a jak se od sebe navzájem lišily. Také jsme probrali, jak se porodem změnil Milanův partnerský vztah a jakou roli sehrál v rané péči o své dcery.

Porod a pocity s ním spojené

První dcera se Milanovi a Marii narodila v roce 2014. Začátek porodu probíhal standardně. Marii se postupně rozbíhaly kontrakce, několik prvních hodin však ještě trávili s manželem doma. V pozdních nočních hodinách vyrazili společně do porodnice, Marii udělali vstupní vyšetření, a jelikož se již jednalo o aktivní fázi porodu, šli společně s Milanem na porodní box.

Zjišťovali jsme, jak Milan prožíval čas na porodním sále a jak svou manželku podporoval. „*Přijeli jsme někdy kolem druhé a malá se narodilo kolem sedmé, nějaký čas jsme tedy na tom porodním sále strávili, nejdřív to docela šlo, Marie to zvládala docela dobře, pak se ovšem bolesti stupňovaly. Já jsem byl mladý a naivní, tak jsem si říkal, že teda musím být ta opora, že musím něco dělat a nějak jí pomoci. Ale teda oporou jsem jí moc nebyl. Dodnes nesnáším, když to žena vypráví. Vždycky, když přišla sestřička, tak tam ženě dávala všechny ty rady, jak stát a dýchat, co dělat a nedělat. No a já jak jsem chtěl být iniciativní, tak potom vždycky, když odešla, jsem se snažil Marii všechny ty rady připomínat a opakovat. No tak mi potom už poslala do patřičných míst a řekla mi, ať jsem zticha, že za to všechno stejně můžu já. Samozřejmě jsem si to v tu chvíli nebral osobně. Tak jsem si prostě sednul a nic jsem neříkal a nedělal, pokud jsem teda nedostal nějaký povel.*“

Později ovšem nastaly komplikace, Marii začala stoupat teplota a lékaři se obávali, že by to mohlo být způsobeno zánětem. Ve chvíli, kdy se i podle kardiokografických záznamů přestávalo dítěti dařit, rozhodli se, že provedou akutní císařský řez. *„To byla úplně ta nejhorší chvíle z celého těhotenství i porodu. Ve chvíli, kdy se to začalo komplikovat, mě vyhodili na chodbu za dveře. To bylo hrozný. Já tam chodil jako tygr v kleci, nikdo mi nic neřekl. Vlastně jsem vůbec nevěděl, co se děje. Ptal jsem se všech, co chodili okolo, ale stále bez odezvy. Až jsem to už nevydržel a poněkud hruběji jsem tam oslovil nějakou uklízečku, ta na to konto zavolala nějakého doktora, ten mi tedy potom vysvětlil, co se děje. Marie pak tedy jela na císařský řez.“* Milan tedy na výsledek operace čekal na chodbě.

Manželku viděl jen na pár vteřin, když ji převáželi na pooperační oddělení. Dceru také viděl jen malou chvíli, když ji odvážela sestřička. *„Já ji vlastně ani moc neviděl, protože se mi zalily oči slzami. Byl jsem hrozně dojatý, sestřička se ptala, jestli si ji chci vyfotit. Foťák jsem s sebou neměl, tak jsem si ji vyfotil alespoň na telefon. No a potom už jela, pochovat jsem si ji nemohl. Pro mě bylo důležité, že byla malá v pořádku. Potom mi akorát řekli, že pravděpodobně bude manželka celý den spát a uvidím ji tedy asi až další den. Jenže potom se probrala kolem oběda a zavolala mi, nečekal jsem, že se probudí takhle brzy, takže jsem tam odpoledne jel, to už byla na oddělení šestinedělí, tam nám sestřička přivezla i malou.“* Během druhého setkání se svou dcerou cítil Milan nejistotu. *„Bál jsem se vzít malou do ruky, říkal jsem si, že je hrozně malinká a křehká. Bál jsem se, abych jí nějak neublížil. Někou dobu mi pak tenhle pocit vydržel. No a asi tak po pěti dnech jsem si je přivezl domů.“*

Druhý porod se od prvního velmi lišil. Milan v době, kdy porod začal, nebyl doma, začátek porodu proto musela jeho žena prožívat sama. Nakonec však stihl přijet alespoň na závěr porodu. *„V ten den jsem byl pracovně na svatbě, Marie měla termín až za týden, a vzhledem k tomu, že Markétka si dávala na čas, tak jsem počítal s tím, že i tentokrát to bude spíš později. Během té svatby mi žena volala, že musím přijet, že rodí. V tu chvíli jsem musel přemýšlet, jak to tedy udělám, jestli u porodu nebudu, nebo to ukončím na té svatbě, ale zas by byli bez fotografa, což jsem taky nechtěl. Pro tyhle případy jsme byli domluveni s kamarádkou, že kdybych nemohl, že Marii do porodnice odveze ona, jenže té se nedovolala, zkusila ještě dalšího kamaráda, ten byl mimo dosah, no tak potom volala rodičům, ti se zrovna vraceli z dovolené a byli zhruba někde na Vysočině, takže to taky nešlo. No nakonec tedy Marie oslovila našeho souseda, který ji do porodnice odvezl, když už si ji tam nechali, tak*

vzal s sebou Markétku, oni mají podobně starého syna a děti se znají, takže pak byla malá u nich.“

Po vstupním vyšetření Marie Milanovi zavolala s tím, že nález zatím není moc pokročilý, že má tedy v klidu zůstat na svatbě a potom jet domů. Nález se však změnil velmi rychle, a tak po nějaké době Marie Milanovi volala, aby přijel hned. *„Já ještě stihl skleničku vína a tanec s nevěstou, a pak mi žena volala, to bylo kolem půlnoci. Naštěstí se ta svatba konala jen kousek od nemocnice, takže jsem do porodnice dorazil asi pět minut po tom telefonátu. No malá se narodila ve tři, takže jsem tam ještě nějakou dobu strávil, tentokrát už jsem byl poučený, takže jsem dělal jen to, co se ode mě očekávalo, prostě jsem tam byl a mlčel. Samotný závěr už byl rychlý, měl jsem pocit, že je Marie superhrdina. Fakt jsem jí obdivoval, že to zvládla, cítil jsem velký respekt. No pak jsem stříhal pupeční šňůru, ale vlastně bych řekl, že to šlo úplně mimo mě. Prostě mi dal někdo nůžky do ruky, řekl mi, co a kde mám přestříhnout, tak jsem to prostě udělal. Myslím, že to byl takový ten pocit, jaký mívají lidé, když jedou v těžkých drogách a vůbec neví, co dělají. Spíš to kolem nich všechno nějak plyne, tak takhle jsem se cítil já.*“

Po porodu proběhl bonding a malá Kristýna byla s rodiči na porodním sále ještě zhruba hodinu a půl. Během této doby si Milan dceru pochoval, tentokrát již bez obav z toho, že jí ublíží. *„Když jsem viděl, jak přišla na svět, tak jsem měl pocit, že už musí přežít všechno. Navíc už jsem byl asi taky zvyklý od Markéty.*“ Z porodnice si manželku a druhou dceru dovezl asi čtvrtý den po porodu.

Jak se změnil partnerský vztah participanta

Zjišťovali jsme, jak se po porodu změnil partnerský vztah Milana a Marie. Také nás zajímalo, jestli se v Milanových očích změnila sama Marie. *„Já bych řekl, že to, že se nám narodily děti, nás změnilo do jisté míry oba, možná to ovlivňuje i náš vztah.*“ Na otázku, co konkrétně se změnilo, Milan reaguje velmi pohotově. *„Myslím, že je to taková ta bezstarostnost, když se něco pokazilo dřív, tak jsme si prostě jen řekli, že je to na nic a jelo se dál, to už je teď jinak. Myslím, že poprvé jsem to na sobě pozoroval, když jsme byli bez dětí na dovolené v Kyrgyzstánu, lezli jsme tam na nějakou čtyřtisícovku a já na ní nevylezl, to byl pro mě velký zlom, než jsem měl malou, to bylo o dva roky dříve, šel bych nahoru a bylo by mi úplně jedno, jak se dostanu dolů, klidně bych mohl spadnout, hlavní by bylo, že jsem tam vylezl. No ale pak přišly děti, náhle bylo důležité, jak se dostanu dolů, už tady na tom světě nejsem jen sám za sebe, nemůžu se zabít nebo zmrzačit. Takže pud sebezáchovy mám teď*

mnohem silnější. Myslím, že to tak máme se ženou oba, nejspíš je to i jistá forma dozrání.“ Jinak se ovšem Milanův postoj k partnerce nijak nezměnil. Pouze uvádí, že na sebe mají o něco méně času, ten si ale většinou snaží najít.

10.1.3 Třetí setkání

Třetí setkání se uskutečnilo 24. 2. 2021. Z důvodu nemožnosti osobního setkání, proběhl rozhovor přes videohovor, ten trval asi 45 minut. Během tohoto posledního setkání jsme s Milanem probrali, jak se angažoval v časné péči o své dcery, jak s nimi tráví čas a jak hodnotí sám sebe jako rodiče.

Péče o dítě a společný čas

Když se Milanovi narodila první dcera, cítil Milan trochu obavy z manipulace s ní. U péče o dceru byl, asistoval, také ji choval, měl ale velký strach zůstat s ní sám. Přímé manipulaci se snažil vyhýbat. Tento pocit vydržel Milanovi ještě zhruba půl roku. *„Myslím si, že tenhle strach mi začal přecházet, když jsem malou přebíral já. Malá se narodila v říjnu, v dubnu se Marie vracela do práce. Já jsem dělal tou dobou doktorát, takže jsem mohl zůstat s Markétkou doma. Zhruba měsíc před tím, než jsme si se ženou pomyslně předali štafetu, už bylo opravdu nutné, abych se s malou sebral. Manželka mi tlačila do toho, abych se naučil všechny ty věci, jako přebalování, krmení a tak, aby mě postupně přešel ten strach. Úplně na začátku jsme začínali tím, že mi řekla, že mi řekla, že malá spí a já s ní budu dvě hodiny sám, z toho jsem měl téměř panickou hrůzu, hlavně aby se vrátila dřív, než se dcera vzbudí. No a pak už se to postupně zlepšovalo, nakonec jsme to spolu nějak zvládli.“* U druhé dcery se již Milan péče účastnil automaticky hned od začátku.

Dále jsme zjišťovali, jak Milan se svými dětmi komunikoval a jak si s nimi hrál zhruba do konce batolecího věku. Po položení otázky je Milan svěsil ramena. V hlase je znát jistý náznak smutku. *„Tohle je taková moje bolest, protože já vlastně až s Kristýnkou zjišťuji, jak si s dětmi hrát, jak s nimi mluvit, jak je poslouchat. Já jsem třeba s Markétkou tohle neuměl. Byl jsem s ní od jejího půl roku do asi dvou let, než začala chodit do školky, ale vlastně jsem se za ten rok a půl pořádně nenaučil s ní mluvit, abych si k ní sednul a povídal si s ní, to mi opravdu nešlo. Dneska vidím, že s Kristýnkou mi tohle všechno jde mnohem snáz, už jsem se nějak naučil, co s ní mám dělat, že si k ní můžu sednout, ukazovat jí knížku, stavět kostky, to jsem s Markétkou neměl, dodnes mi to hodně mrzí, beru to skoro jako svoje selhání, že jsem to nezvládl, pořád mě to dost mrzí. Možná je to taky nějaký rodičovský vývoj,*

tohle si člověk nenačte, to prostě asi musí zažít.“ S Milanem jsme se dopracovali ke vzájemné shodě, že velkou hodnotu má fakt, že si tohle Milan sám od sebe uvědomuje. Milan následně dodává, že v současnosti si se svými dětmi hraje mnohem víc.

Když společně tráví čas, sází Milan na vzájemnou komunikaci. *„Já se s nimi snažím mluvit, aby si samy řekly, co mají chuť dělat. S Markétkou už je to teď moc fajn, už si sama řekne, co jí baví a nebaví. Už má vlastní názory. Co se týká Týny, ta má teď hodně v oblíbené lego, takže stavíme auta a lodě. To mě docela baví. Ale takové ty kreativní činnosti s nimi dělá hlavně Marie. Jednou po mně tedy starší dcera chtěla, abych jí namaloval sovu, tak to jsem musel hodně zapojit fantazii. Ale taky jsem to zvládnul.*“ Milan dále uvádí, že se s dětmi snaží trávit, hodně času. Po příchodu z práce jde vždy nejprve za dětmi. *„Vždycky nejdřív kouknu, co dělají a jestli něco akutně nepotřebují, potom ale potřebuji mít chvílku pro sebe, trochu si odpočinout a naladit se z práce zase na ten rodinný model.*“ Se ženou nemají konkrétní harmonogram, kdy se kdo stará o děti, většinou záleží na domluvě. Oba se snaží vyjít si vzájemně vstříc, pokud zrovna některý z nich potřebuje například chvílku pro sebe.

Jak se muži vidí jako rodiče a jak hodnotí vztah se svými dětmi

Snažili jsme se přijít na to, jaké má Milan v rodičovství silné a slabé stránky. Nad tímto dotazem se Milan usmívá. *„To je hrozně těžké se za něco pochválit. Tak možná bych řekl, že je dobře, že se snažím být před holkami pozitivně naladěný táta. Když jsem třeba naštvaný z práce, tak se někde zavřu třeba na hodinku, dám si kávu a uklidním se, on ten stres nebo vztek pak opadne, takže to pak nemusím přenášet na děti.. Kdybych to neudělal, byl bych na děti protivný, to si nezaslouží. Takže tohle si myslím, že je docela fajn. Taky se obecně snažím nevystavovat děti negativním emocím, samozřejmě tím nemyslím nějaké drobnosti, ale velké problémy a stresy se snažím neřešit před nimi. A být jim dobrým vzorem, to si myslím, že je důležité, snažím se děti naučit, že problémy se mají řešit diskuzí. Tohle si myslím, že jsem si vzal od svých rodičů.*“ Jako své slabé stránky Milan uvedl hlavně trpělivost.

Vztah se svými dětmi hodnotí Milan velmi kladně. Doufá, že i jeho dcery vnímají společný vztah pozitivně a rády s ním tráví čas. Jelikož Milan může posoudit rozdíl ve vztahu k dítěti, jehož porodu se účastnil, a k dítěti, u jehož porodu nebyl, zeptali jsme se, zda v tomto ohledu nějaký rozdíl vnímá. *„Já si nemyslím, že by v tom byl rozdíl. Obě holky miluju úplně stejně. S Markétou byly ty začátky o něco složitější, ale to přisuzuji spíš tomu, že byla moje první dítě, kdežto u Kristýnky už jsem měl s rodičovstvím alespoň minimální zkušenosti.*“

10.1.4 Shrnutí

Milan vyrostl v kompletní a harmonické rodině. S rodiči měl velmi dobrý vztah, trávili společně velké množství času. Otec mu byl dobrým vzorem. Přesto, že první dceru s manželkou počali náhodou, Milan se na roli otce velmi těšil a nepocíťoval žádné obavy. Těhotenství proběhlo v pořádku, během porodu byl Milan se svou partnerkou, bohužel však nastaly komplikace, takže musel být porod ukončen akutním císařským řezem, kterého se Milan nemohl účastnit. V tu chvíli pocíťoval Milan velké obavy o partnerku i dceru. Milanovi se v roce 2014 narodila dcera Markéta. V období po narození se Milan zpočátku obával veškeré manipulace s miminkem, později byl ovšem situací donucen naučit se o dceru postarat. Milana dodnes trápí, že nebyl schopen se svou prvorozenou dcerou komunikovat a hrát si s ní. S příchodem dítěte přišla i zodpovědnost, Milan i jeho partnerka jistým způsobem dozráli. Po třech letech se partneři rozhodli pro další dítě. Marie otěhotněla, těhotenství opět probíhalo bez problémů, porod druhé dcery proběh bez komplikací, a tak se ho tentokrát mohl zúčastnit i Milan. V roce 2018 se tedy Milanovi narodila dcera Kristýna. Péče o mladší dceru byla pro Milana mnohem snazší, přirozeně se zapojoval do veškeré péče. S mladší dcerou se Milan naučil, jak s dětmi komunikovat. V současné době se Milan snaží trávit s dětmi hodně času, společně se věnují aktivitám, které děti baví. Milan se v rodičovské roli cítí dobře, nic by neměnil.

10.2 2. Participant

Naším druhým participantem je Petr. Petrovi je 32 let, má vysokoškolské vzdělání a pracuje jako programátor pro zahraniční firmu. Petrovo dětství bylo složité. Po rozvodu rodičů bydleli se starším bratrem u matky, později se o ně staral otec. Petr nyní žije s přítelkyní Evou v domě na vesnici, mají spolu ročního syna Lukáše. Petr je také členem hudební skupiny, které věnuje hodně svého času. Hudba je zároveň Petrovým velkým koníčkem. S Petrem se známe od dětství. Více jsme se poznali zhruba před třemi lety.

Z důvodu zachování anonymity jsou i v tomto případě osoby uváděny pod pseudonymy.

10.2.1 První setkání

První setkání s Petrem za účelem výzkumného šetření proběhlo 9. 1. 2021 v Petrově kanceláři v Plzni. Toto setkání trvalo asi 75 minut, během této doby jsme s Petrem probrali jeho náročné dětství a dospívání. Dále jsme se bavili o těhotenstvích jeho ženy.

Dětství participanta a jeho vztah s otcem

Petrovo dětství bylo velmi náročné, rodiče se rozvedli, když byly Petrovi tři roky. Jeho staršímu bratrovi bylo v té době sedm let. Po rozvodu zůstali oba chlupci s matkou. Po její tragické smrti se o ně staral otec. *„No vlastně byl ten rozvod asi jen otázka času. Táta a máma byli úplně odlišní, byli jako oheň a led. Táta byl spořádaný a sofistikovaný muž, máma byla spíš neřízená střela, měla ráda společenské akce, hudbu, tanec. Máma byla prostě bohém. Ale samozřejmě jsem je měl rád oba. Myslím, že já jsem povahově víc podobný mámě, bratr je zas spíš po tátovi. Když se rodiče rozvedli, máma si našla nového přítele, byl to labilní chlap, nakonec, to dopadlo špatně. To mi bylo asi sedm, když máma umřela. Byli jsme oba s bratrem ve škole, no a ten mámin přítel, pravděpodobně byl tou dobou zfetovaný, mámu zastřelil a potom i sebe. Já byl tenkrát ještě docela malý, takže si to období úplně moc nepamatuju, nemyslím, že by to na mě mělo nějaký zásadní psychický dopad.. No a potom jsme šli k tátovi.“* Petrův otec měl tou dobou již novou rodinu. Oženil se a narodila se mu dcera.

„S tátou to bylo fajn, ale bylo nás moc. Táta se znovu oženil, vyženil další dvě děti, ty byly starší než já, a pak se ještě narodila mladší sestra. Bydleli jsme tehdy v bytě 2+1, ale ještě jsme měli ten byt po mámě. Když jsme s bratrem trochu vyrostli, přestěhovali jsme se zpátky do mámina bytu, to mi bylo asi patnáct. Ty byty od sebe byly vzdáleny asi 50 metrů, vlastně jsme si i viděli vzájemně do oken. Samozřejmě jsme byli s tátou a zbytkem rodiny

v kontaktu denně, chodili jsme se tam najíst a tak, ale v tom bytě, kde jsme bydleli s bratrem, jsme měli vlastní prostor. Samozřejmě nám táta dopřál všechno, co jsme potřebovali, ale na rodinné výlety se v sedmi lidech jezdí dost obtížně. Párkrát jsme ale také někam jeli.“ Petr dodává, že má rád všechny čtyři své sourozence a dodnes se velmi rádi společně potkávají.

S otcem má také dobrý vztah a udává, že v mnoha věcech mu byl otec vzorem. „Já jsem vždycky obdivoval jeho klid, někdy mi to samozřejmě pěkně rozčilovalo, ale většinou jsem ocenil, jak uměl táta řešit všechno v klidu s chladnou hlavou. Moje dospívání bylo docela divoké, ale dokud nebyl opravdu velký průšvih, tak byl táta relativně v klidu. Ale myslím, že neuměl úplně dávat najevo své city, to se postupně naučil až s nejmladší sestrou, ta je o pět let mladší než já.“

Těhotenství partnerky a prožitky s ním spojené

Že je partnerka těhotná, se Petr dozvěděl zhruba po třech letech vztahu. „Předloni na jaře jsme byli společně v lázních na Slovensku, já jsem tam Evu požádal o ruku, no a rovnou jsme si řekli, že se přestaneme chránit a necháme tomu volný průběh. V červenci jsem se dozvěděl, že už čekáme. Evě nebylo úplně dobře, no a pak to nedostala, tak si udělala test, na výsledek jsme čekali společně, já byl hrozně nervózní. No a vyšlo to.“ Zajímali jsme se, jaké pocity Petr prožíval. „No myslel jsem si, že jsem na to úplně připravený, ale když to přišlo, tak mě úplně polilo horko. Nějak jsem se neuměl hned srovnat s tou myšlenkou, že budu opravdu táta, zrovna já. Ale teda na druhou stranu jsem se zároveň fakt hodně těšil.“

Evino těhotenství probíhalo bez větších problémů. Mezi partnery se občas vyskytly drobné neshody. „No já myslím, že jsem se v té době hodně snažil, přestal jsem kouřit, respektive jsem přešel na elektronickou cigaretu, snažil jsem se jezdit domů včas a být hodně s Evou, občas mi to ale nevyšlo. V létě a na podzim jsme hodně hráli s kapelou, hráli jsme skoro každý víkend. Koncerty se občas protáhly, někdy jsme to přehnali i s alkoholem. No asi dvakrát jsem přišel domů hodně opilý, ale já nijak moc nevyvádím, prostě jsem si ustlal na gauči, abych Evě nesmrđěl v ložnici, za mě to bylo nejlepší řešení. No ráno jsem se nestačil divit, dostal jsem od ní hrozně vynadáno, pak se mnou asi týden nemluvila, dokonce si na mě zavolala i svoji mámu, to už na mě bylo moc. Ale tohle byla opravdu výjimka, jinak jsme to těhotenství spolu zvládli docela hezky. Petr má nadprůměrný plat a mnoho firemních benefitů, proto výrazně nepocítoval zvýšené finanční výdaje na výbavu pro dítě. V době, kdy byla Eva těhotná, koupil dokonce Petr pozemek na vesnici a začal se stavbou rodinného domu.

Účastnit se porodu či nikoli?

Zajímali jsme se, co Petra ovlivňovalo při rozhodování, zda se účastnit porodu či nikoli. Petra otázka rozesmála. „*To bylo u nás doma hodně velké téma. Já jsem strašně dlouho nevěděl, jestli chci u porodu být. Eva mi dávala najevo, že by byla ráda, abych tam byl s ní, ale do ničeho mě nenutila a výsledné rozhodnutí nechala na mně. Byl jsem hodně zvědavý, vlastně mě zajímalo, jak to celé probíhá. Porod je něco, co člověk běžně nevidí. Na druhou stranu jsem se toho ale bál, co když to nezvládnou. Bál jsem se, abych tam nebyl spíš přítěží než podporou. Navíc se všude píše, jak z toho mívají muži trauma, a že když vidí tu ženu v takové situaci, že se jim někdy znechutí. To bych teda opravdu nechtěl. No ale dlouho jsem se nemohl rozhodnout, šli jsme spolu na předporodní kurz do porodnice, říkal jsem si, že mi to pomůže, že pak budu tušit, do čeho jdu. No moc moudrý jsem z toho nebyl. Hodně jsem se ptal kluků z kapely, někteří z nich už děti mají a u porodu byli. Všichni říkali, že to byl hodně silný zážitek, ať do toho jdu.*“ Finální rozhodnutí nakonec padlo až několik týdnů před porodem, Petr se rozhodl, že se porodu nezúčastní.

10.2.2 Druhé setkání

Druhé setkání s Petrem proběhlo 22. 1. 2021 v jeho rodinném domě. Během tohoto setkání jsme probrali porod Petrova syna, změny v partnerském vztahu a časnou péči o novorozeného syna. Setkání trvalo zhruba 45 minut.

Porod a pocity s ním spojené

Porod se Evě začal rozbíhat brzy nad ránem. Prvních několik hodin trávila doma s Petrem. „*No já jsem ještě spal, začalo to brzy ráno, vzbudila mě Eva, když se zvedala, s tím, že jde do sprchy, ať spím klidně dál. Ještě jsem tedy usnul. Asi o hodinu později jsem musel vstávat do práce, takže jsem se ptal Evy, jak je na tom. Říkala, že jsou to asi poslíčci, tohle už měla asi týden, takže jsem odjel do práce. Za tři hodiny mi volala, že to neustává, takže se pravděpodobně rozbíhá porod. Dodělal jsem v práci nejnnutnější věci a jel jsem domů. Já myslel, že vezmu tašky a pojedeme hned, ale Eva chtěla ještě zůstat doma. No doma jsme byli ještě několik hodin, toho jsem se právě bál, říkal jsem si, že se tomuhle stresu vyhnu, když nepůjdu k porodu, no nakonec jsem to bral jako vysvobození, když Eva zavelela, že odjíždíme. Takže jsem hodil věci do auta a jeli jsme. Cestou jsme se ještě stavěli pro Evinu sestru Kláru, která šla k porodu s ní.*“

Kolem sedmé hodiny večer byla Eva přijata na porodní sál. Petr se s přítelkyní rozloučil a odjel domů. „*Já ji tam odvezl a původně jsem myslel, že tam budu někde čekat, abych pak malého viděl, měl jsem s sebou i svačinu. Sestřička mi ale říkala, že je klidně*

možné, že to bude trvat i několik hodin, že můžu jet klidně domů. Po domluvě jsem tedy odjel. No nervózní jsem byl celou dobu, čekal jsem a neustále jsem sledoval telefon. Dokonce jsem pak asi dvakrát volal Evině sestře Kláře, jak na tom Eva je. Nevěděl jsem, že to může trvat takhle dlouho, když to začalo už ráno. Přišlo mi to čekání nekonečné. No kolem půlnoci jsem na chvílku zavřel oči. Pak mě vzbudil telefonát od Kláry, bylo asi půl třetí ráno. Mluvila strašně rychle a nadšeně, že jsem vlastně polovině téměř nerozuměl, ale pochopil jsem, že už se Lukášek narodil. Poté jsme přešli na videohovor, to jsem Lukáška poprvé viděl, byl taková malinká žížala s čepicí, ale byl krásný. A Eva vypadala hrozně dobře, to mě překvapilo. Sálala z ní taková zvláštní nepopsatelná energie. A já byl hrozně dojatý. Dohodli jsme se, že za nimi přijedu až další den, protože by mě za nimi v noci pravděpodobně už stejně nepustili. Ještě jsem poslal zprávu několika lidem, pak jsem si šel dát panáka a spát.“ Syn Lukáš se Petrovi a Evě narodil 18. 1. 2020 v brzkých ranních hodinách.

Petr svého syna poprvé viděl odpoledne toho dne. Když nám Petr popisoval první setkání se synem, měl slzy v očích. *„Když jsem ho poprvé viděl, tak jsem se rozplakal štěstím. Byl hrozně malinký, nejdřív jsem si nebyl vůbec jistý, jestli se ho můžu dotknout, pohladit ho, aby se mi pod tou mojí rukou nerozsypal, ale pak mi Eva pobídla, ať si ho pochovám. No v tu chvíli jsem vůbec nevěděl, jak ho vzít do ruky, Eva mi ho dala do náruče a já se ani nehnul. To je, jako když vám dá někdo do ruky nějakou věc a řekne vám, že je ta věc hrozně moc cenná a nesmíte ji rozbít, takový jsem měl pocit. Jako kdyby mi někdo dal sváteční porcelán po praprababičce. Jediná myšlenka byl, ho nerozbít. Eva vypadala, jako kdyby to trénovala roky, byla si v tom tak jistá, tu jistotu jsem jí trochu záviděl.“* Všechno probíhalo v pořádku, a tak si Petr třetí den odvezl syna a partnerku domů.

Jak se změnil partnerský vztah participanta

Zajímalo nás, zda Petr po porodu pociťoval nějakou změnu v partnerském životě. Petr uvedl, že došlo k drobným změnám. *„No samozřejmě to je s Lukáškem trochu jiné, Eva teď hodně pozornosti věnuje hlavně jemu. To je ale pochopitelné, s tím jsem do jisté míry počítal. Dřív jsme si dělali takový svůj večer i několikrát za měsíc. Chodili jsme do kina nebo do restaurace. Nebo jsme byli doma, objednali jsme si nějaké dobré jídlo, pustili jsme si film. To už teď moc neděláme. Já když odpoledne ukončím práci, tak mám chvílku pro sebe, pak chci taky nějaký čas trávit se synem. To většinou Eva využije a jde si dát třeba sprchu nebo kávu. Takže u malého se spíš vystřídáme. No a večer už jsme většinou unavení, takže místo nějaké romantiky jdeme spát. Hodně energie mi loni zabrala i stavba domu, chtěl jsem, abychom se během léta přestěhovali, takže*

jsem tomu věnoval opravdu hodně času. O víkendech se ale snažíme užívat si čas jako rodina. Chodíme na procházky nebo jedeme společně na návštěvu za rodinou. Ale čas jen pro mě a Evu už jsme neměli dlouho. No a nějaký intimní život, ten teď nemáme téměř vůbec. Připadá mi, že se tomu Eva snaží vyhýbat, ale možná jí křivdím. Možná je opravdu teď unavená.“ Petr se lehce ostýchá mluvit o intimním vztahu s partnerkou a dává najevo, že ho téma trápí.

Po dalším dotazování nám Petr prozradil, že od posledního pohlavního styku s Evou už uplynuly více než tři měsíce. Na svou partnerku ovšem v tomto směru nechce tlačit. *„Neříkám, že mi to vůbec nevadí, ale nutit ji do toho nechci. Třeba k tomu má nějaké své důvody. Ale abych si hledal nějakou náhradu na sex, to ne. Neříkám, že mě to nikdy ani na vteřinku nenapadlo, ale myslím, že takový prostě nejsem.“* Petr přiznal, že se svou partnerkou o tomto problému nikdy nemluvil. *„My spolu mluvíme téměř o všem, ale tohle s ní řešit nechci. Bojím se, aby to nebrala tak, že ji do toho nutím. Ale jinak si myslím, že nás narození Lukáše tak nějak víc stmelilo, máme takový jeden velký společný zájem, a to je právě on. Já teď trávím mnohem víc času doma, to je i tím, že jsme loni s kapelou nehráli kvůli těm omezením zdaleka tak často. A taky teď docela často využívám i homeoffice, abych mohl být s rodinou co nejvíc.“*

Petr se také vyjádřil ke svatbě. *„Zasnoubení už jsme téměř dva roky, ale asi jsme měli trochu jiné priority. Teď když už spolu máme syna, dům a psa, tak už se to tak nějak nabízí. Ale předpokládám, že to už letos vyjde. Když to situace dovolí, tak bychom se chtěli vzít v létě.“*

Péče o dítě a společný čas

Petrův syn Lukáš je zdravý třináctiměsíční chlapec. Petr se snaží trávit s ním dostatek času a plně se mu věnovat, ze začátku ovšem v péči o syna pociťoval nejistotu. *„Když jsme si Lukáška přivezli z porodnice, tak jsem se hodně bál, jestli budu vědět, jak s ním zacházet. Každou volnou chvíli jsem byl u něj a rozplýval se nad ním. Moc rád jsem ho i choval, vzal jsem si ho v zavinovačce do náručí a chodil s ním po bytě. Jakmile však došlo na přebalování nebo koupání, byl jsem hodně nejistý. Ve chvíli, kdy jsem viděl, jak je bez té zavinovačky ještě mnohem menší, jsem měl pocit, že je strašně zranitelný. Nejděsivější mi vždycky přišlo oblékání, jak ho Eva musela různě zvedat a otáčet, protáhnout ruku rukávem, to jsem se hodně bál dělat, měl jsem pocit, že bych mu při*

tom při nejmenším vykloubil ruku. Takže jsem u všech těchto aktivit většinou jen přihlížel. “ Petr se do této péče začal zapojovat až zhruba po třech měsících, když malý Lukáš o něco povyrosl. „Potom, když už začal alespoň nějak držet hlavičku a ty jeho pohyby byly alespoň trochu předvídatelné, tak už jsem se začal zapojovat víc. Přebalit už jsem ho zvládl úplně sám, když jsme ho koupali, tak jsem byl stále ještě radši, když u toho byla i Eva. No a i to oblékání už mi potom šlo. Ted’ka už zvládám úplně všechno. Lukáš ted’ už i chodí, takže spolupráce s ním je úplně parádní. Sám už ví, co je třeba, takže mi dost pomáhá a má se mnou velkou trpělivost. “

Petr uvedl, že se synem tráví tolik času, kolik jen může, s jistým zaváháním však dodává, že to není tolik, kolik by chtěl. *„Je pravda, že hodně pracuji, někdy jsou zakázky velmi složité, a tak občas pracuji až do večera. Vždycky se ale snažím, abych stihl alespoň koupání, to bývá většinou kolem sedmé večer. Zakládám si ale na tom, že Lukášovi každý večer čtu. To mi přijde moc fajn, vždycky u toho usne, já si potom připadám jako zařikávač dětí.“* Ve všední dny tráví Petr s Lukáškem aktivně průměrně tři hodiny. O víkendech se snaží vynahradit si společný čas.

Nejraději tráví Petr čas se synem venku. *„Pořád ještě doděláváme nějaké věci na baráku a venku na zahradě, takže je pořád co dělat. Snažím se to nějak zkombinovat, takže třeba vozím malého venku v kolečku nebo mi asistoval, když jsem doma pokládal koberec. Ale občas si hrajeme i normálně, třeba si stavíme kostky, teda já stavím a on bourá. Úplně nejraději má Lukáš houpačku, takže často vezmu Lukáše a našeho psa a jdeme tady u nás na hřiště.“* Petr po zmínce o svém psovi dodal, že se hodně obával, jak bude na malé dítě reagovat právě jeho zlatý retrievr Sam. *„Sam nebyl úplně bezproblémový pes, brali jsme si ho z útulku. Jednou, když jsem se mu snažil vzít něco z tlamy, tak mi prokousl ruku tak, že jsem musel na šití. Takže když jsme zjistili, že čekáme rodinu, tak jsme hodně dlouho přemýšleli, jestli si psa necháme, nakonec jsme se teda rozhodli, že mu dáme ještě šanci, ale jsme hodně obezřetní, když jsou s Lukášem spolu. Zatím to ale vypadá velmi dobře, chovají se k sobě moc hezky a jsou to prima parťáci.“*

10.2.3 Třetí setkání

Třetí a poslední setkání proběhlo s Petrem 19. 2. 2021. Setkání trvalo zhruba 40 minut a konalo se v Petrově domácnosti. Tou dobou měl Petr na starost i svého syna Lukáše. Během třetího rozhovoru jsme s Petrem probrali, jaké pocity má v souvislosti s rodičovstvím, jak by hodnotil svůj vztah se synem a jestli je něco, co by rád změnil.

Jak se muži vidí jako rodiče a jak hodnotí vztah se svými dětmi

Petr se velice snaží být Lukášovi dobrým otcem. Na náš dotaz, jak se jako rodič hodnotí, ovšem odpovídá s nejistotou v hlase. „*Na rodičovství se asi nedá trénovat, takže prostě dělám to, co si v danou chvíli myslím, že je správné. Asi nikdo nemá patent na výchovu. Já budu šťastný, když z Lukáška vyrostе slušný a férový kluk, který alespoň trochu ví, co od života chce. Hlavní pro mě je, že bude šťastný, pro to jsem schopný udělat téměř cokoliv. Otcem jsem zhruba rok a myslím, že je to zatím nejkrásnější období v mém životě.*“ Zatímco mi Petr odpovídá, se s upřeným a láskyplným pohledem dívá na svého syna, který si hraje nedaleko. „*Pevně doufám, že budeme s Evou schopní mu zajistit pevné zázemí, aby mohl prožít takové dětství, jaké si zaslouží. Aby měl ten vstup do života prostě lepší, než já.*“

Požádali jsme Petra, aby zhodnotil své silné a slabé stránky v rodičovské roli. Petr se nad odpovědí dlouze zamýšlel. „*To se těžko hodnotí, na to by měl možná za pár let odpovědět spíš Lukáš. Ale mám-li se ohodnotit z mého pohledu, pak bych asi řekl, že mou silnou stránkou v rodičovství je trpělivost. V běžném životě jsem hodně výbušný, ale ve chvíli, kdy jsem doma s Lukášem, tohle vůbec nemám. Může mi třeba skákat po hlavě, jsem úplně v klidu. Ale kdo ví, jak to bude, až vyrostе a začne mi odmítovat, až mi poprvé řekne, že ho ztrapňuji. Možná pak budu zase ten nervák, jako jsem býval dřív. No a moje slabá stránka je asi čas, to bych asi zlepšit měl. Jo a taky bych chtěl přestat kouřit. Nevím, jestli se to týká úplně rodičovství, ale určitě je to minimálně zlovyk, kterého bych se rád zbavil. Chtěl bych pro něj být táta superhrdina, no a takový táta superhrdina přece nemůže kouřit.*“ Svůj vztah se synem hodnotí Petr velice kladně a nemyslí si, že by jeho neúčast u porodu vzájemný vztah jakkoli poznamenala. „*Myslím, že jsme dobří parťáci, jsme spolu rádi. Teda minimálně já jsem s ním rád, ale myslím, že na to má podobný názor.*“ Během poslední věty se Petr šibalsky usmívá na malého syna.

10.2.4 Souhrn

Petr měl náročné dětství, rodiče se rozvedli, později mu tragicky zemřela maminka. Vyrůstal s otcem, se kterým má dobrý vztah, ale brzy se osamostatnil. S partnerkou Evou jsou přibližně pět let. V květnu 2019 Eva otěhotněla. Těhotenství probíhalo bez výraznějších problémů, vyskytly se jen drobné neshody. V lednu 2020 se Petrovi narodil syn Lukáš. Petr se porodu neúčastnil. Po porodu nemají Petr s Evou dostatek času pro sebe, navíc mezi nimi téměř neprobíhá intimní život. Péče o syna byla pro Petra na začátku téměř nepředstavitelná, v současné době však veškeré úkony zvládá a se synem rád tráví čas. Za svou silnou stránku rodičovství považuje trpělivost, jako největší problém vnímá nedostatek času na rodinu.

10.3 Porovnání obou participantů

Následující tabulka slouží pro rychlé a snadné zorientování. Obsahuje porovnání a rychlý přehled základních zjištění u obou participantů.

Tabulka 1: Porovnání participantů

	Milan	Petr
Děti	dcera Markéta (6 let) dcera Kristýna (2 a půl roku)	syn Lukáš (13 měsíců)
Rodinný stav	Ženatý	Zasnoubený
Dětství	Bez problémů, harmonické, vynikající vztah s otcem	Složitě, rozvedení rodiče, smrt matky, dobrý vztah s otcem
Porod	Účast u obou porodů (u závěru prvního z nich ne- přítomen z důvodu akutního císařského řezu)	Neúčastnil se
Partnerský vztah po porodu	Nenarušen	Málo času pro sebe, ztráta intimního života
Péče o děti	U první dcery zpočátku ne- jistý, u druhé dcery od za- čátku zapojen	V prvních měsících nejistý, v současné době plně zapo- jen do péče
Vztah s dětmi	Velmi pěkný	Velmi pěkný

Zdroj: vlastní zpracování

DISKUZE

Výzkumné studie se zúčastnili dva participanti. Milan, jenž je otcem dvou dcer, se obou porodů účastnil, v závěru prvního z nich však nemohl být přítomen. Petr se porodu svého jediného syna nezúčastnil. V diskuzi porovnáváme některé námi získané informace s výsledky jiných studií či s odbornou literaturou. Dále jsou zde obsaženy vlastní názory a názory na zkoumanou problematiku.

Cíl 1: Prozkoumat vztahy mužů s otci a význam vlastního dětství pro rodičovskou roli.

Milan prožil velice spokojené dětství, vyrůstal v kompletní rodině a oba rodiče mu věnovali dostatek času a péče. S otcem má Milan velmi hezký vztah, naučil se od něj mnoha dovednostem a vlastnostem, nejvíce na svém otci obdivuje trpělivost. Do Milanovy rodičovské role se zkušenosti z dětství pozitivně promítají, svým dcerám se snaží po vzoru vlastních rodičů věnovat dostatek času, také se snaží být trpělivý. Petr naproti tomu měl velice složité dětství, nejprve v raném dětství prožil rozvod rodičů, později tragicky přišel o matku. Přesto, že má Petr se svým otcem dobrý vztah, následné soužití bylo náročné. Petrův otec měl již novou velkou rodinu, a na Petra tak nezbývalo dostatek otcova času. Petrova negativní zkušenost z dětství se však také do výchovy syna promítá pozitivně. Petr své dětství vnímá jako odrazující příklad a synovi se snaží dát vše, co jemu samotnému v dětství chybělo. V nedostatku času však vidí problém i ve svém případě. Dle našeho názoru Petr svádí vnitřní boj s projevováním emocí, které se sice snaží dávat najevo, je však znát, že se nejedná o spontánní projevy, to by mohlo pramenit z faktu, že ani Petrův otec své emoce dostatečně neprojevoval. Oba participanti, ačkoli mají velice odlišné zážitky, dokázali své zkušenosti z dětství využít ve prospěch rodičovské role. K podobným závěrům dospěla ve své diplomové práci i Lerchová (2013, s. 58-59), která uvádí, že vliv primární rodiny hraje velkou roli. V případě, kdy má člověk v původní rodině dobré rodičovské vzory, může jejich chování aplikovat i ve své rodině. Naopak v případě, kdy má člověk negativní zkušenosti z původní rodiny, může mít vlastní rodičovská role korektivní funkci, člověk se tak snaží vytvářet takové prostředí, jaké mu v původní rodině chybělo.

Cíl 2: Zjistit, jak muži prožívali těhotenství partnerky.

I přesto, že Milanova první dcera byla neplánovaná, měl Milan o své rodičovské roli od začátku jasno. Na miminko se těšil a ani na moment nezapochyboval o tom, že je na dítě připraven. Nepociťoval ani obavy ze zodpovědnosti, která s dítětem přichází. Druhá dcera

již plánovaná byla. Partnerčino těhotenství bylo bezproblémové a mezi partnery se téměř nevyskytly žádné konflikty. Podstatným faktorem je pravděpodobně vysoká úroveň komunikace, která mezi Milanem a jeho ženou panuje. Naopak Petr, který se svou partnerkou potomka plánoval, ve chvíli zjištění těhotenství pociťoval nejistotu, se kterou se nějakou dobu vyrovnával, na miminko se ovšem velice těšil. Tímto se potvrzuje i tvrzení Ratislavové (2008, s. 46), že někteří muži během těhotenství prožívají rozporuplné pocity ve vztahu k dítěti, ovšem po odeznění prvotního šoku se s novou rolí většinou smíří. Těhotenství Petrovy partnerky bylo také bez větších problémů, během těhotenství se vyskytl konflikt, kdy byl Petr partnerkou kárán za pozdní návrat z koncertu. Z našeho pohledu se mohlo jednat o partnerčino „volání po pozornosti“. Partnerka může mít během těhotenství vysoké nároky na chování budoucího otce, přeje si, aby jí byl věnován dostatek času a pozornosti, těmto nárokům patrně odporovalo, že se Petr hodně věnoval své kapele.

Cíl 3: Zjistit, co vedlo muže k účasti či neúčasti u porodu.

Milan měl v otázce účasti u porodu jasno téměř hned. Vycházel z vlastního přesvědčení, že je správné, aby se otec porodu účastnil. V tomto ohledu panovala vzájemná shoda s partnerkou. Pro Petra bylo rozhodování mnohem složitější, velmi dlouho nevěděl, zda se porodu chce účastnit, předporodní kurz, který společně s partnerkou navštívili, mu neposkytl dostatek informací. Hledal tedy informace ve svém okolí, což dle našeho názoru mohlo vést k utvoření milného obrazu. Nakonec se Petr porodu nezúčastnil. Milanův přístup koresponduje s výsledky Fialové (2014, s. 49), která uvádí, že rozhodnutí mužů ve věci účasti u porodu je dlouhodobě stabilní a většina mužů je pevně rozhodnuta již před těhotenstvím či na jeho začátku. Petrův případ je však v rozporu s tímto tvrzením.

Cíl 4: Popsat prožitky a pocity mužů, které mají v souvislosti s porodem svých dětí.

Porod první dcery byl pro Milana velice cennou zkušeností. Během první doby porodní měl Milan pocit, že je zapotřebí, aby byl iniciativním společníkem a oporou. Snažil se své ženě připomínat rady, které dostávali od personálu. To se však neshledalo s pochopením partnerky, naopak byl Milan svou manželkou uzemněn. Milan však plně chápal rozpoložení své manželky a nařknutí si nebral osobně. Porod se postupem času začal komplikovat a bylo nutné přistoupit k akutnímu císařskému řezu. Milan byl odeslán vyčkat na chodbu. V mnoha ohledech se jeho zkušenosti a pocity shodují s prožitky jednoho z participantů výzkumu Domabylové (2014, s. 57). Ten shodně s naším participantem uvedl, že doba, kdy čekal na chodbě na výsledek operace, pro něj byla nejhorská. Taktéž uvedl, že pociťoval pocit bezmoci

a strach o potomka a ženu. I v případě participanta Domabylové byl velkým problémem fakt, že muži nebyly poskytnuty téměř žádné informace ze strany personálu. Já osobně považuji poslední zmíněné za velice znepokojivé. Během druhého porodu, kterého se Milan rovněž účastnil, využil zkušenosti z předchozího porodu a příliš se během první doby neangažoval, což bylo později partnerkou oceněno. Druhý porod proběhl bez výraznějších komplikací, první kontakt s dcerou byl emočně intenzivní. Dovolujeme si tvrdit, že náhlá vlna emocí Milana zasáhla více během druhého porodu. Myslíme si, že to bylo způsobeno tím, že tentokrát zůstal součástí celého procesu až do samotného finále a měl daleko větší možnost časné interakce s dítětem. Participant Petr nedoprovázel svou partnerku na porodním sále, začátek porodu však Petrova partnerka prožívala doma, Petr se tak nedokázal zcela vyhnout pohledu na Evinu bolest, cítil značnou úlevu, když později svěřil svou partnerku do péče odborníků. Ačkoli nebyl fyzicky přítomen na porodním sále, v myšlenkách téma porodu nedokázal opustit. Syna viděl poprvé prostřednictvím videohovoru, pohled na něj ho velmi dojal. Mnohem silnější emoce však prožíval, když syna poprvé viděl naživo.

Cíl 5: Prozkoumat, jaké změny nastaly ve vztahu mužů s partnerkou v důsledku porodu.

V případě Milana se spíše změnil povahové rysy partnerů, jsou nyní více zodpovědní. Partnerský vztah jako takový se však porodem příliš nezměnil, spíše se posílil a utužil. Maršíková (2015, s. 72) došla ve své práci ke stejnému závěru, všichni její respondenti hodnotili porod jako pozitivní společný zážitek, který vedl k utužení partnerského vztahu. Toto posílení vztahu pocítil i Petr, ačkoli se porodu neúčastnil. V Petrově případě však po porodu došlo k partnerským problémům v intimní oblasti. Ty jsou také často přisuzovány porodu. Ovšem znovu je třeba říct, že se Petr porodu neúčastnil. Dle našeho názoru je tedy možné, že Petrova partnerka během porodu prožila něco, co nyní narušuje její sexualitu, Petr však o takové skutečnosti nemusí vědět, nebo současná Evina sexuální zdrženlivost nemá žádnou souvislost s porodem a novou rolí. V každém případě si myslíme, že klíčem k vyřešení tohoto problému je vzájemná komunikace.

Cíl 6: Zjistit, jak se muži angažovali v péči o vlastní děti.

V tomto případě jsme usoudili, že se Milanova zkušenost s první dcerou velmi podobá Petrově zkušenosti se synem. Oba participanté měli zpočátku velký strach z manipulace s dětmi, považovali je za něco velice křehkého a rozbitného. Výzkum Fialové (2014, s. 53) udává, že podobnou obavou trpěla téměř polovina zkoumaných participantů. S postupem času se oba participanté učili s dítětem zacházet. Rozdíl byl v Milanově péči o druhorozenou

dceru. V tomto případě se Milan zapojoval do péče již od začátku, neboť již neměl obavy, že dítěti ublíží. Berme v potaz, že Milan viděl porod své druhé dcery, viděl tedy, jaké překážky muselo dítě během porodu překonat, to zřejmě může snížit obavu z fragility dítěte. Je tedy jistá možnost, že právě přítomnost u porodu vedla k tomu, že se participant do péče o dceru zapojil brzy. Upřímně však zastáváme názor, že hlavní roli hrála nejspíš předchozí zkušenost s péčí o miminko.

Cíl 7: Prozkoumat vztahy otců s jejich dítětem a zohlednit přítomnost u porodu jako porovnávací faktor.

Oba participanté své děti nadevše milují a mají s nimi velice dobrý vztah. Milan svým dcerám věnuje velké množství času, což Petr vnímá jako svůj nedostatek, ačkoli i Petr věnuje značné úsilí snaze být se synem co možná nejvíce. Milan za svou silnou stránku považuje fakt, že své děti nevystavuje negativním emocím, Petr zas vyzdvihuje svou trpělivost. Oba dva se však shodují, že jejich přítomnost či nepřítomnost u porodu nemá žádný vliv na to, jak pevný či vřelý vztah mají se svými dětmi. My se přikláníme k názoru Fialové (2014, s. 53), že není možné s jistotou říct, jakou roli má v případě navázání vztahů s dítětem právě přítomnost u porodu, neboť tento jev je ovlivňován mnoha dalšími faktory, které nelze oddělit.

Limity výzkumu

Za největší limit výzkumu považujeme fakt, že nebylo zcela možné splnit hlavní cíl výzkumu, kterým bylo podrobně prozkoumat souvislosti mezi přítomností otce u porodu a následným vývojem vztahu s matkou a dítětem, neboť na vývoj těchto vztahů má vliv nepřehledné množství dalších faktorů, které se v mnoha případech nedají oddělit. Jistým řešením by mohlo být, pokud bychom pro náš výzkum vybrali participanty, kteří se liší pouze v tom, zda se účastnili či neúčastnili porodu svého dítěte. Zastáváme však názor, že toto řešení je téměř neproveditelné nebo přinejmenším velice náročné, jelikož není možné najít dvě osoby s naprosto totožnou životní zkušeností.

Za další nedostatek výzkumu by mohl být považován fakt, že není možné výsledky studie aplikovat obecně na základní populaci, neboť stojí na zkušenostech jen velice mála osob. To je však obecný problém případových studií, které nám na oplátku poskytují velice komplexní pohled na problém u vybraných osob.

Jako omezující jsme vnímali i fakt, že k námi vybranému tématu není dostatek aktuálních zdrojů, které by měly dobrou vypovídající hodnotu. Popřípadě jsou zdroje v cizích jazycích, což také často znamená, že pojednávají o stejném problému ovšem v odlišném kulturním prostředí, tedy pro nás zdroj ztrácí hodnotu.

Doporučení pro praxi

- Zlepšení komunikačních dovedností zdravotníků. Zdravotníci by měli dostatečně komunikovat s doprovázející osobou rodící ženy, a to především při řešení kritických situací, je tak možné zamezit frustraci této osoby, která často pramení z nedostatku informací.
- Více aktuálních publikací, které by pojednávaly o psychice, pocitech a prožitcích mužů v období těhotenství partnerky, porodu a časného poporodního období.
- Věnovat pozornost oblasti sexuality v souvislosti s těhotenstvím, porodem a šestinedělím např. v předporodních kurzech nebo při kontrolách po šestinedělí, vedení páru k otevřené komunikaci v této oblasti.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá přítomností otce u porodu a jejími vlivy na následný vývoj vztahu s matkou a dítětem. V teoretické části mé bakalářské práci se věnujeme psychologickému vývoji muže a popisu různých teorií, na základě kterých se objasnilo rozvíjení mužské psychiky. Dále popisujeme pohled muže i společnosti na jeho přítomnost u porodu, v jaké míře se mohl podílet v minulosti a také jak se může budoucí otec na porod připravit. Snažíme se také vyobrazit muže jako partnera ženy, jaké role může představovat pro ženu těhotnou, v čase porodu i v období poporodním. V závěru teoretické části se věnujeme vztahu otce a jeho dětí. Popisujeme rozdíly v přístupu otců k dcerám a synům.

Pro praktickou část mé bakalářské práce jsme zvolili kvalitativní výzkum, který byl realizován pomocí rozhovorů se dvěma participanty. Hlavním cílem bylo nalézt souvislosti mezi přítomností otce u porodu a následným vývojem vztahu s matkou a dítětem. Během rozhovorů s participanty jsme se zaměřovali převážně na prožitky a pocity spjaté s těhotenstvím partnerky, porodem potomka a péčí o něj. Zajímaly nás ale i další faktory, které mohly vzájemné vztahy v rodině ovlivnit, například dětství participantů. Výsledkem bylo zjištění, že není možné od sebe jednotlivé faktory oddělit, tedy nemůžeme výsledky přisuzovat pouze jednomu z nich. Nicméně jsme získali zajímavé informace a vhledy do problematiky přítomnosti otců u porodu, ze kterých vzešlo několik doporučení pro praxi. Porodní asistentky pečují o celý pár nebo dokonce rodinu, je proto velmi důležité potřebám mužů porozumět a naslouchat jim. Cíl práce byl splněn.

Seznam literatury

BAŠTECKÁ, Bohumila. *Jak změni vztah dítě* [online]. 2021 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://www.manzelstvi.cz/podstata-manzelstvi/hodnoty/plodnost/jak-zmeni-vztah-dite.html>

BIDDULPH, Steve. *Kniha o mužství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0012-3.

CHERRY, Kendra. *Freud's Stages of Psychosexual Development* [online]. verywellmind, 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/freuds-stages-of-psychosexual-development-2795962>

COUTINHO, Emília, J. ANTUNES, J. DUARTE, V. PARREIRA, C. CHAVES a P. NELAS. *Benefits for the Father from their Involvement in the Labour and Birth Sequence*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* [online]. 2016, 217, 435-442 [cit. 2021-01-13]. DOI: 10.1016/j.sbspro.2016.02.010. ISSN 18770428. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1877042816000355>

ČESKO. § 28 odst. 3 písm. e) bod 3. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) - znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 13. 1. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372/zneni-20210101?porov=20201001#p28-3-e-3>

ČESKO. fragment #f6036832 zákona č. 148/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2021 [cit. 8. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-148#f6036832>

DOMABYLOVÁ, Markéta. *Psychika muže v období těhotenství své partnerky*. Plzeň, 2014. *Bakalářská práce*. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta zdravotnických studií, Katedra ošetrovatelství a porodní asistence. Vedoucí práce Lorenzová, Eva.

DVOŘÁKOVÁ-LEŠKOVÁ, Zuzana. *Když se mužům zblázní hormony* [online]. 2011 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/kdyz-se-muzum-zblazni-hormony.A110118_145121_vztahy-sex_job

ENDRŠTOVÁ, Tereza. *Madonin komplex: Když muži přestávají mít sexuální zájem o partnerku* [online]. 2020 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: https://www.lifecz.com/laska-a-vztahy/madonin-komplex-proc-muzi-prestavaji-mit-zajem-o-svou-partnerku_123402.html

FIALOVÁ, Nikola. *Osobní zkušenost otců s přítomností u porodu*. Olomouc, 2014. *Bakalářská práce*. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce Sobotková, Irena.

FUČÍK, Petr a CHROMKOVÁ MANEA, Beatrice (eds.). *Rodičovské dráhy. Dvacet let vývoje české porodnosti v sociologické perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6551-2.

GROSS, Gail. *The Important Role of Dad* [online]. 2014 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: https://www.huffpost.com/entry/the-important-role-of-dad_b_5489093

HALL-FLAVIN, Daniel K. *What can you tell me about couvade? Can men really experience sympathetic pregnancy symptoms?* [online]. 2019 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.mayoclinic.org/healthy-lifestyle/pregnancy-week-by-week/expert-answers/couvade-syndrome/faq-20058047>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

KUBÁČKOVÁ, Klára. *Těhotenství a poporodní období jako zkouška vztahu. Jak uspět?* [online]. 2019 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://jsme.cz/tehotenstvi-a-poporodni-obdobi-jako-zkouska-vztahu-jak-uspjet>

KUDA, Aleš a Jan ŠIKL. *Vztahy otců a synů: Synové potřebují tátu obdivovat* [podcast]. 30.10.2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/vztahy-otcu-a-synu-synove-potrebuji-tatu-obdivovat-8350595>

LÁBUSOVÁ, Eva. *Cesty ke spokojenému porodu* [online]. ©2006-2020 [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/cesty/I_6.php

LERCHOVÁ, Tereza. *Faktory ovlivňující postoje k manželství a rodičovství*. Praha, 2013. *Diplomová práce*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Lorenzová, Jitka.

MACHOVÁ, Martina. *Madonin komplex: Aneb byl u porodu a teď odmítá sex* [online]. 2014 [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://www.maminka.cz/clanek/madonin-komplex-aneb-byl-u-porodu-a-ted-odmita-sex>

MANNING, Sanchez. *Why the trauma of childbirth on fathers is no joke* [online]. 2013 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/health-news/why-trauma-childbirth-fathers-no-joke-8572222.html>

MARCIN, Ashley. *What Is Couvade Syndrome?* [online]. 2020 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/pregnancy/couvade-syndrome#meaning>

MARŠÍKOVÁ, Vendula. *Partner u porodu*. Plzeň, 2016. *Bakalářská práce*. Západočeská univerzita v Plzni, *Fakulta zdravotnických studií, Katedra ošetrovatelství a porodní asistence*. Vedoucí práce Hendrych Lorenzová, Eva.

MELZER, Jiřina. *Vývoj psychoanalytických názorů na ženskou sexualitu* [online]. 2014 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <https://www.ippart.cz/menu/clanky/vyvoj-psychoanalytickych-nazoru>

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. *Psyché (Grada)*. ISBN 80-247-1362-4.

NEŠPOROVÁ, Olga. *Obavy a těžkosti rané fáze rodičovství: Zjištění longitudinálního výzkumu prvorodičů*. *Czech Sociological Review* [online]. 2019. DOI: 10.13060/00380288.2019.55.1.446. ISSN 00380288. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/doi/10.13060/00380288.2019.55.1.446.html>

ODENT, Michel. *Znovuzrozený porod*. Praha: Argo, 2011. ISBN 80-85794-69-1.

PALATIN, Markéta. *Proč by měl otec se synem štípat dřevo* [online]. 2019 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.dobrakondice.cz/clanek/rodina/proc-by-mel-otec-se-synem-stipat-drevo>

POLÁCH, Ladislav. *Posttraumatická stresová porucha* [online]. 2015 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <http://www.upsychiatra.cz/posttraumaticka-stresova-porucha/>

PONĚŠICKÝ, Jan. *Psychodynamika ženské a mužské genderové identity*. *Psychosom* [online časopis]. Liberec, 26.12.2018, 2018(4) [cit. 2020-12-28]. ISSN 1214-6102. Dostupné z: <https://www.psychosom.cz/psychosom/vydani-4-2018/690-tema-gender-pon-4-2018>

POSPÍŠILOVÁ, Lenka. *Otec a dcera: Vztah, který ovlivní celý život* [online]. 2020 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://jsme.cz/otec-a-dcera-vztah-ktery-ovlivni-cely-zivot>

RATISLAVOVÁ, Kateřina. *Aplikovaná psychologie porodnictví: [psychologie těhotenství, porodu a šestinedělí : psychosomatická medicína : učební texty pro porodní asistentky]*. Praha: Reklamní atelier Area, 2008. ISBN 978-80-254-2186-4.

STACKEOVÁ, Daniela a Michaela BÖHMOVÁ. *Psychologické aspekty přítomnosti otců u porodu. Psychosom: Nezávislý časopis pro psychosomatickou a psychoterapeutickou medicínu [online časopis]. Liberec, 9. 2. 2018, 2018(1) [cit. 2021-01-13]. ISSN 1214-6102. Dostupné z: <https://www.psychosom.cz/psychosom/vydani-1-2018/660-stackeova-1-2018>*

ŠIKL, Jan a Aleš KUDA. *Vztahy otců a dcer: Na koupelnu se neřuká [podcast]. 23.10.2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/vztahy-otcu-a-dcer-na-koupelnu-se-netuka-8346314>*

ŠMOLKA, Petr. *Jak zachránit manželství. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2609-0.*

TOŠNER, Jindřich. *Přítomnost partnera u porodu. HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH, Karel MARŠÁL a kol.. Porodnictví. 3., zcela přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 510. ISBN 978-80-247-4529-9.*

TREVATHAN, Wenda. *Human Birth: An Evolutionary Perspective. New Brunswick: Aldine Transaction, 2011. ISBN 978-1-4128-1502-4.*

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1*

YIN, Robert K. *Case Study Research: Designs and Methods. 4th edition. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2009. ISBN 978-1-4129-6099-1.*

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1..... Informovaný souhlas

PŘÍLOHA Č. 1 - INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas s účastí ve výzkumné studii

Student

Eliška Ausbergerová

Katedra ošetřovatelství a porodní asistence

Fakulta zdravotnických studií ZČU

eliskaausbergerova@seznam.cz

Já.....nar.

Souhlasím, že se dobrovolně účastním výzkumné studie výše zmíněného studenta, dále beru na vědomí, že rozhovory budou nahrávány na diktafon a následně budou zpracovány pro účely výzkumné studie. Tyto zvukové záznamy nebudou studentem s nikým sdíleny a po zpracování budou vymazány. Jsem si vědom, že ve studii mohou být využity citace z rozhovoru. Studie nebude obsahovat mé jméno ani jiné prvky, dle kterých bych mohl být identifikován. Dále jsem si vědom, že mám právo ze studie kdykoli odstoupit.

V..... dne..... podpis účastníka výzkumu:

podpis studenta: